

Projecte ToWe

Millora de les oportunitats de benestar dels infants

Manual del benestar dels infants

Advertiment legal:

“Aquesta publicació s'ha dut a terme amb el suport del programa Erasmus+ de la Unió Europea. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva del projecte ToWe i de cap manera no es pot interpretar que reflecteixi els punts de vista de l'Agència Nacional i de la Comissió.”

Índex

Autors i col·laboradors	3
Introducció al manual del benestar dels infants	4
• Introducció	
Objectius del manual	4
Context teòric i bibliografia	5
• El context internacional del benestar	5
• El context nacional a Anglaterra, Noruega i Espanya	5
• Definicions de benestar, incloent-hi Anglaterra, Noruega i Espanya	8
• La roda del benestar	10
Dimensions i aspectes del benestar	16
• UNICEF - benestar infantil als països rics	16
• Les escales de Lovaina sobre el benestar i la participació	19
• Pensament compartit sostingut i l'escala del benestar emocional	19
Ús de l'eina per analitzar el benestar	21
Dimensió 1: Família, llar i factors ambientals	22
- Factors relatius a l'entorn	23
• Habitatge	23
• Seguretat i estímuls	23
- Família	24
• Demografia de la família i estils de vida	24
• Llengua familiar i llengües addicionals	24
Dimensió 2: Salut dels infants	25
- Salut física i mental	25
• Salut i malalties infantils	25
• Necessitats i habilitats	26
• Factors que inhibeixen el benestar	27
- Revisions de salut	27
Dimensió 3: L'entorn del centre — pràctica i mesures preventives actuals	28
- Oportunitats per jugar i aprendre	28
- Salut i seguretat	30
- Entorn d'aprenentatge – Desenvolupament i aprenentatge:	30
• Entorn físic	30
• Entorn social	31
• Entorn emocional	31
• Entorn cognitiu i lingüístic	31
- Dotació de personal	31
• Formació, experiència i qualificacions del personal	31
• El vostre paper professional	32
• Enfocament basat en la persona de referència	33
Dimensió 4 - Desenvolupament i aprenentatge	33

- Personal, social, emocional i espiritual	34
• Interacció, compromís i joc	35
• Aferrament	35
• Adaptació	35
• Les hores dels àpats	35
- Desenvolupament cognitiu, lingüístic i comunicatiu	35
• Atenció	36
• Veu i expressions	36
• Llengua familiar i llengües addicionals	36
- Estat físic	36
• Habilitats i actituds físiques	35
- Comportament	37
• Resiliència emocional	37
• Regulació dels sentiments i els comportaments	37
• Resolució dels conflictes	37
Dimensió 5: La veu i les expressions dels infants	38
Dimensió 6 - Llengua/llengües dels infants	38
Dimensió 7 - Les hores dels àpats dels infants	38
Bibliografia	39

Autors i col·laboradors

Autors

Kingston University (UK)

Helen Sutherland i Yasmin Mukadam

Col·laboradors

1. Kingston University (UK)

Helen Sutherland i Yasmin Mukadam

2. Universitetet I Stavanger (NO)

Monika Röhle i Yngve Rosell

3. Universitat Ramon Llull (ES)

Cristina Corcoll, Carme Flores i Àngels Geis

4. Achieving for Children (UK)

Alison McGee,

5. Sandnes Kommune (NO)

Ingrid Eikeland, Liv Hjertø i Gudrun Skancke Eriksen

6. Sinaturmo - Petita Escola (ES)

Natàlia Turmo i Sílvia Turmo

7. Suara Serveis – Escola Bressol Mas Balmanya (ES)

Mireia Miralpeix, Maria Jose Riella i Maria Àngels Domènech

Introducció

Benvinguts a aquest manual, que vol ser un ajut a la pràctica dels professionals dels primers anys d'escolarització per tal de millorar les oportunitats d'educació i de benestar dels infants desfavorits. Es basa en els coneixements que tenen aquests professionals de les diferents dimensions que influeixen en el benestar dels infants, i inclou l'aplicació de l'eina per analitzar el benestar, que recull les diverses dimensions del benestar i les implicacions que tenen, el context teòric i les polítiques nacionals i internacionals que afecten les atencions i l'educació dels primers anys dels infants a les escoles bressol. S'explora el context del benestar dins de cada país soci —en referència als aspectes polítics, econòmics i socials— i també la manera com aquests aspectes ajuden o obstaculitzen el benestar dels infants desfavorits.

El benestar dels infants ha estat reconegut universalment per l'UNICEF (2013) en el seu informe 11: *Benestar dels infants als països rics*. La puntuació relativa al benestar obtinguda per cada país soci es tradueix en un ventall de posicions en la classificació:

- Noruega - 2
  - Regne Unit - 16
  - Espanya - 19
- (UNICEF, 2013:5)

El document d'EURYDICE (2009) anomenat *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities* feia evident que una educació preescolar efectiva pot estimular l'aprenentatge al llarg de tota la vida i proporcionar oportunitats per augmentar la igualtat, atès que ajuda els infants a assolir el seu potencial màxim. En concret, aquesta recerca se centrava en infants diversos i desfavorits i en les seves famílies. Concloïa que «el que sembla imprescindible per a tots els enfocaments és un clima socioemocional positiu, amb unes relacions segures i estables des del punt de vista emocional, amb mestres discrets, sensibles i amb capacitat per reaccionar oportunament.» (ibid:32).

Objectius d'aquest manual

Els objectius del manual del benestar dels infants són:

- Familiaritzar els professionals dels primers anys d'escolarització amb el context teòric, les dimensions i els aspectes del benestar, i amb la manera com es poden fer servir per avaluar la pràctica;
- Incrementar la consciència d'aquests professionals en relació amb les complexitats, les dimensions i els aspectes del benestar dels infants;
- Proporcionar als professionals una eina per a l'avaluació del benestar perquè puguin valorar i millorar la qualitat del servei i la pràctica que duen a terme en l'actualitat;
- Ajudar els professionals a distingir les estratègies efectives de bones pràctiques per al benestar dels infants identificades pels professionals associats per mitjà dels seus plans d'acció, estratègies, pràctiques compartides i diàleg reflexiu.

Context teòric i bibliografia

El context internacional del benestar

El discurs relatiu al benestar va sorgir el 2000, sobretot després que l'UNICEF (2000:3) estipulés que «les taules classificatòries de la pobresa infantil presentades en aquest primer *Innocenti Report Card* són les estimacions més completes fetes fins ara sobre la pobresa infantil en el món industrialitzat.» Constituïa el marc en el qual s'analitzava el benestar que hi havia als vint-i-nou membres de l'Organització per a la cooperació i el desenvolupament econòmic (OCDE). Amb tot, abans, la Convenció sobre els drets de l'infant (CDI) havia reconegut que «l'infant, per aconseguir un desenvolupament complet i harmoniós de la seva personalitat, hauria de créixer en un entorn familiar, en un ambient d'alegria, amor i comprensió» (UNICEF, 1989a:3). Aquesta declaració resumeix tot el que suposa el benestar i l'exigència de satisfer aquestes necessitats avui i pensant en el futur, tant en relació amb els drets de l'infant com amb el seu aprenentatge i desenvolupament.

Al tombant del segle, la Unió Europea va demanar «establir uns objectius específics en el context de l'esforç per produir un impacte decisiu en l'eradicació de la pobresa» (UNICEF, 2000:5). En aquest document es determinava que el Regne Unit es comprometia a reduir la pobresa infantil a la meitat el 2010, i a eradicar-la el 2020. Aquest compromís ha estat un impuls polític perquè els països europeus s'hagin centrat en la pobresa i en les famílies desfavorides.

El context nacional a Anglaterra, Noruega i Espanya

Anglaterra

La Children Act (Llei d'infància) del 1989 proporcionava un fonament legal per a les necessitats de benestar i desenvolupament dels infants del Regne Unit, i reflectia alguns elements de la Convenció sobre els drets dels infants (CDI) de les Nacions Unides (UNICEF, 1989). Va desembocar en el programa Every Child Matters (Cada infant compta, DfES, 2003), que traçava els resultats dels serveis a la infància al Regne Unit. Aquest programa es basava en la Children Act de 2004 i en la Childcare Act (Llei d'atenció a la infància) de 2006, que creaven la base per a l'Early Years Foundation Stage (EYFS, escolarització de 0 a 5 anys) (DCSF, 2008), el marc en el qual s'inclouïa la provisió de benestar per als infants.

La legislació esmentada fins ara ha estat la base dels programes polítics actuals de More Affordable Childcare (Serveis a la infància més assequibles, DfE, 2013), que han augmentat la quantitat de serveis a un preu assequible per als infants i les seves famílies.

Els programes Early Years Entitlement (dret a la primera educació), Early Years Pupil Premium (alumnes de primera educació Premium) i Free Early Education and childcare for Two year olds (FEET, primera educació i atenció gratuïtes per als infants de dos anys) (DfE, 2015) proporcionen centres de bona qualitat per a infants desfavorits amb l'objectiu de promoure el seu desenvolupament i aprenentatge.

L'Early Years Entitlement preveu que tots els infants d'Anglaterra d'entre tres i quatre anys disposin de 570 hores d'educació o atenció gratuïta cada any (DfE, 2015), que se sol traduir en 15 hores la setmana durant 38 setmanes l'any, si bé actualment s'està revisant per ampliar-ho a 30 hores (DfE,

2015). L'Early Years Pupil Premium preveu un finançament addicional per les escoles bressol perquè millorin l'educació que ofereixen als infants de tres i quatre anys (DfE, 2015).

El Free Early Education and childcare for Two year olds (FEET) s'adreça a infants desfavorits que reuneixen uns criteris concrets (DfE, 2015). Els dóna els mateixos drets que l'Early Years Entitlement.

El govern britànic ha identificat el benestar com una àrea estratègica per al desenvolupament de la política pública. Això ha portat a reconèixer com a objectius polítics la manera com el benestar pot ser traduït en política. Es tracta d'aconseguir la recuperació d'un nivell alt de benestar en el marc de la salut i l'educació, i per a això s'han identificat quatre àrees bàsiques:

1. Desenvolupament de l'economia del benestar: polítiques sobre el mercat laboral.
2. Desenvolupament dels llocs del benestar: polítiques de planificació i transport.
3. Desenvolupament dels recursos personals: atenció plena en salut i educació.
4. Valoració del que importa: art i cultura.

(Comissió parlamentària sobre l'economia del benestar, 2014)

Això ha impulsat la introducció de l'«atenció plena» als centres educatius per millorar el benestar del professorat i els professionals i també dels nens (Comissió parlamentària sobre l'economia del benestar, 2015).

El 2011, el comissionat de l'UNICEF Ipsos MORI havia dut a terme una recerca qualitativa. L'«UNICEF's Report Card 7 col·locava el Regne Unit al capdavant de la classificació pel que fa al benestar infantil, en relació amb tres indicadors del benestar» (ibid:3). Sembla que el govern britànic aborda d'una manera activa aquesta qüestió amb les iniciatives descrites més amunt.

Noruega

Malgrat que les Nacions Unides han considerat diversos anys Noruega el millor país del món on viure (d'acord amb l'índex de desenvolupament humà), hi ha una proporció cada vegada més gran d'infants que viuen en la pobresa. Aquesta realitat és particularment certa per a la població immigrant que fa temps que té salaris baixos, cada vegada més nombrosa. Aquesta és una de les raons per les quals els infants que pertanyen a algunes d'aquestes minories assisteixen menys a les escoles bressol (públiques o privades) que no pas els de la resta de la població. Per assegurar que els infants procedents de famílies amb pocs recursos tenen accés a les escoles bressol, s'han establert diversos programes de subsidis. El 2015, tots els infants de quatre i cinc anys que pertanyien a una família amb ingressos baixos van rebre el dret a 20 hores per setmana d'assistència gratuïta a l'escola bressol. L'1 d'agost del 2016 aquest programa s'ampliarà per incloure també els infants de tres anys. La quantitat considerada com a ingressos baixos la decideix el ministeri d'acord amb una base anual. Totes les escoles bressol també ofereixen una reducció del preu si la quota mensual supera el 6 % dels ingressos familiars combinats. Es pretén que aquests subsidis millorin no tan sols el benestar de tots els infants, sinó també el seu desenvolupament i les seves habilitats. Dit d'una altra manera, l'assistència a l'escola bressol ha de servir per reduir les diferències socials.

El benestar s'aborda des de diferents punts de vista al web informatiu del Directorat Noruec per a l'Educació i la Formació. El terme no s'arriba a definir, però hi ha material preparat per inspirar les escoles bressol en la seva feina de promoure el benestar de tots els infants. La guia *El benestar dels*

infants, una responsabilitat dels adults. Treball preventiu contra l'assetjament a les escoles bressol emfasitza la responsabilitat del personal pel que fa a l'entorn psicològic, les relacions i les amistats dels infants durant els jocs, i també la cooperació entre la família i el centre. També s'han fet uns vídeos breus que es poden fer servir com a base per a uns debats professionals sobre el benestar dels infants i les responsabilitats dels adults.

L'assetjament a les escoles bressol

La primera ministra i totes les altres parts compromeses en l'educació (parts interessades) van signar el *Manifest contra l'assetjament*, en el qual es comprometen a assegurar que tots els infants tindran un entorn bo i inclusiu per a la criança i l'aprenentatge, en què no hi haurà gens de tolerància envers l'assetjament. Com a resultat, l'assetjament és ara un tema molt present en el debat social de Noruega.

El Centre per l'Entorn d'Aprenentatge, d'àmbit nacional, proporciona vídeos i material per orientar les escoles bressol sobre com poden prevenir l'assetjament i com han d'actuar si un infant n'assetja un altre. Pel que fa a la prevenció, fan referència al fet que la bibliografia internacional que recull la recerca feta emfasitza sobretot la importància d'unes relacions i interaccions molt properes pel bé de la seguretat, el benestar, el desenvolupament i l'aprenentatge d'un infant. El Centre per l'Entorn d'Aprenentatge també ofereix articles i treballs de recerca sobre agressió i assetjaments a les escoles bressol (Laeringsmiljøseneteret – UiS, 2016).

El Comitè Nacional de Pares i Mares per les Escoles Bressol proporciona articles acadèmics i suggeriments pràctics sobre què poden fer tant els pares i les mares com les escoles bressol en cas que un infant sigui assetjat. Un punt molt important que tothom ha de saber és que a les escoles bressol hi ha assetjament, i cal evitar restar importància als casos que se'n donin. Entre els infants més petits, es manifesta en forma de cops, empentes i estirades de cabells, burles, que es riguin de la víctima, que rebí malnoms, que li amaguin o li facin malbé les seves coses, que l'exclouin. Totes aquestes accions es descriuen en una nota informativa que s'ha distribuït en sis llengües (FUB, 2016a). A més a més, s'ha elaborat una nova definició del terme *assetjament escolar*, que diu: «L'assetjament escolar a alumnes de l'escola bressol són les accions d'adults i/o d'altres infants que violen la percepció que té l'infant de pertànyer a una comunitat i de ser una persona valuosa dins d'aquesta comunitat.» (FUB, 2016b)

En un estudi d'àmbit nacional, el 97 % de les escoles bressol declaren que treballen sistemàticament les competències socials i el benestar dels infants. El 85 % de les escoles bressol afirmen que tenen protocols de seguiment per obtenir informació sobre el benestar d'un infant. Els directors d'escoles bressol també creuen que la gran majoria de professionals, o si més no una proporció molt alta, s'esforcen per assegurar-se que els alumnes senten que tenen unes relacions segures. Amb tot, uns altres estudis demostren que quan s'han dut a terme les observacions i les entrevistes, no s'han vist, ni entès ni reconegut tots els alumnes de les escoles bressol. En resum, podem dir que el benestar dels infants és un tema sobre el qual s'ha debatut molt, però que encara no és una realitat per a tots els alumnes de les escoles bressol. Sí que és, però, un objectiu que cal tenir clar.

Espanya

El terme *benestar* no es fa servir amb freqüència en els documents oficials. S'inclou implícitament en els objectius principals dels primers anys de l'educació a Espanya. Amb tot, la descripció de la finalitat del primer cicle d'educació infantil (0-3) del currículum català (Departament d'Educació, 2010) es refereix clarament a aquest concepte, i estableix que és:

«contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants, proporcionant-los un clima i entorn de confiança on se sentin acollits i amb expectatives d'aprenentatge» (Departament d'Educació, 2010).

A més a més, en el mateix document oficial s'afirma que l'acció educativa hauria de fomentar el desenvolupament afectiu dels infants, el seu creixement personal, la formació d'una imatge positiva i equilibrada d'ells mateixos, el descobriment de l'entorn, de les possibilitats del seu propi cos, del moviment i dels hàbits de control corporal, perquè actuïn cada vegada d'una manera més autònoma. També els ha de permetre experimentar, relacionar-se i comunicar-se amb altres persones —infants i persones adultes— per mitjà dels diferents llenguatges, i aprendre a viure els uns amb els altres.

El terme *benestar* només es esmentat d'una manera explícita una vegada en el Currículum (Departament D'Educació, 2010), i és en relació amb el benestar físic, no pas emocional. Amb tot, un nou document publicat el 2012, en què es descriuen amb detall les principals línies que han de guiar el primer cicle de l'educació infantil (0-3), inclou diverses condicions que cal complir per assegurar el benestar dels infants (Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament, 2012).

En concret, diu que, per assegurar el benestar dels infants, cal fomentar unes bones relacions entre els membres de la comunitat educativa, i aquí destaca la importància fonamental de les famílies. També emfasitza que les activitats quotidianes han de ser organitzades perquè els infants les visquin com una estona per cuidar-se i com una font de benestar. Un altre aspecte del benestar està relacionat amb el fet que els infants han de tenir la possibilitat de jugar a l'escola, és a dir, que el joc és entès com una activitat bàsica i primordial per assegurar l'aprenentatge i fomentar el benestar.

Definicions de 'benestar'

El terme *benestar* és àmpliament usat en l'àmbit de l'educació infantil, tot i que l'enfocament i el significat varien entre els professionals i els països. Pot ser que hi hagi moltes maneres diferents de definir-lo, i això té conseqüències en les creences, els valors i la pràctica diària amb infants de cadascú.

Tot seguit trobareu dues definicions diferents del que implica el benestar:

«Quan volem saber com li va a cada infant en un centre, el primer que hem d'explorar és fins a quin punt s'hi troba còmode, actua amb espontaneïtat i mostra vitalitat i seguretat en si mateix. Tots aquests elements indiquen que el seu benestar emocional és correcte, i que les seves necessitats físiques —de tendresa i afecte, de seguretat i claredat, de reconeixement social, de sentir-se competent i de trobar un sentit i un valor moral a la vida— són satisfetes. Les intervencions que assegurin el benestar dels infants els fan més forts i els mantenen en contacte amb els seus sentiments i emocions.» (Laevers, 2005)

Statham i Chase (2010:12) descriuen «el benestar com la qualitat de vida de les persones. És un estat dinàmic que millora quan les persones poden satisfer els seus objectius personals i socials.» Afirmen que la definició de benestar, en particular la de benestar infantil, és complexa i, a més a més, multidimensional, és a dir, que hauria d'incloure dimensions relatives al benestar físic, social i emocional; s'hauria de centrar en la vida immediata dels infants però també tenir en compte la seva vida futura; i hauria d'incorporar algunes mesures subjectives i algunes d'objectives.» (ibid:12)

Reflexió:

Llegiu i identifiqueu quines són les paraules comunes emprades per explicar el concepte de benestar.

Com reflecteixen aquestes definicions els vostres valors, creences i pràctiques relacionades amb la promoció del benestar dels infants?

A continuació trobareu tres definicions extretes del projecte TODDLER Project (2013a):

Anglaterra

«El benestar és una manera de ser o una condició d'existència que caracteritza un individu que s'adona de tot el seu potencial per mitjà de la seva prosperitat, felicitat, satisfacció amb la vida, salut, eudemonia (èxit humà) i alegria.» (TODDLER-Sutherland i Styman, 2013a:21)

Noruega

«El benestar és un estat físic, mental i social positiu. És millorat per condicions com ara unes relacions personals positives amb adults i iguals, un entorn que promou activitats lúdiques estimulants d'interior i d'exterior, i una comunitat inclusiva que permet que cada infant experimenti l'alegria i la felicitat, que desenvolupi el seu potencial i que expressi el seu punt de vista sobre les activitats en curs.» (TODDLER- Röthle i Mørkeseth, 2013a:31)

Espanya

«Crear les condicions necessàries perquè el benestar dels infants pugui ser garantit és l'eix al voltant del qual giren els principals objectius de l'educació infantil (0-3). El benestar és l'estat físic i emocional que permet a l'infant desenvolupar completament la seva autonomia d'acord amb les seves possibilitats, individualment o en relació amb els altres, en un context específic i a través de diferents llengües, tenint en compte totes i cadascuna de les seves necessitats, els seus instints i les seves habilitats.» (TODDLER- Corcoll López, Flores i Geis, 2013a:52)

Reflexió:

- Reflexioneu sobre la manera com enteneu el concepte de benestar.
- Què significa?
- Per què és una consideració important quan es treballa amb infants?

Reflexioneu sobre la definició de benestar del vostre país:

- Fins a quin punt es demostra que és així en la vostra pràctica quotidiana?
- Identifiqueu semblances entre les definicions de benestar de cada país: Anglaterra, Noruega i Espanya.

Creeu la vostra definició a partir del núvol de paraules (figura 1)

Figure 1 – Wellbeing Wordle

WELL-BEING Figura 1 - BENESTAR

clarity	claredat
affection	afecte
act-spontaneously	actuar-espontàniament
autonomy	autonomia
emotions	emocions
physical-needs	necessitats-físiques
prosperity	prosperitat
physical-health	salut-física
self-esteem	autoestima
self-confidence	seguretat-en-si-mateix
thrive	prosperar
tenderness	tendresa
feelings	sentiments
feel-well	sentir-se-bé
happiness	felicitat
education	educació
feel-at-ease	sentir-se-còmode
mental-state	estat mental

positive-personal-relations relacions-personals-positives
responsibility responsabilitat
physical-state estat-físic
show-vitality mostrar-vitalitat
social-state estat-social
spiritual-values valors-espirituals
eudemonia eudemonia
competent competent
full-potential potencial-ple
health salut
quality-of-life qualitat-de-vida
healthy-growth creixement-saludable
safety seguretat
satisfied satisfet
social-development desenvolupament-social
spontaneity espontaneïtat
emotional-well-being benestar-emocional
enjoyment gaudi
achievements èxits
life-satisfaction satisfacció-vital
needs necessitats
moral-value valor-moral
psychological-health salut-psicològica
security seguretat
social-care atenció-social
social-recognition reconeixement-social

La roda del benestar dels infants

Hi ha diversos marcs teòrics, com ara Bronfenbrenner (1979), que es poden utilitzar per representar la complexitat i la relació entre l'aprenentatge, el desenvolupament i els sistemes socials que influeixen en el benestar d'un infant. Els seus sistemes ecològics són:

1. **Macrosistema:** la ideologia nacional, que influeix el context polític, econòmic, cultural i social d'un país.
2. **Exosistema:** la societat en sentit ampli, que influeix en la família i influencia l'experiència que l'infant té dins de la seva família. Per exemple, la situació laboral dels pares i l'efecte que té en l'infant.
3. **Mesosistema:** les interrelacions entre els diferents sistemes i l'impacte que tenen en el benestar i el desenvolupament dels infants. Per exemple, l'experiència de la família amb l'escola bressol.
4. **Microsistema:** la interacció, la relació i l'experiència de l'infant amb el seu entorn immediat.
5. **Cronosistema:** el moviment constant a través de sistemes ecològics i el patró d'esdeveniments i transicions ambientals que tenen lloc al llarg de la vida i que influeixen en el desenvolupament.

El macrosistema es pot fer servir per identificar les reformes polítiques i socials sobre les quals es basa la política de cada país en relació amb l'impacte en les seves polítiques nacionals, el sistema social i la cultura, que també influeixen, en un nivell inferior, sobre el microsistema, el mesosistema i l'exosistema. Fonamentalment, aquests sistemes externs influeixen el benestar dels infants i les seves famílies quan experimenten les transicions ecològiques a causa d'un canvi en les circumstàncies de l'entorn a casa i en un àmbit més ampli, com poden ser l'arribada d'algun germà o germana o l'assistència a l'escola bressol.

Reflexió:

Reflexioneu sobre l'impacte del macrosistema sobre el mesosistema o el microsistema.

- De quina manera té impacte o influència sobre la vostra feina i pràctica a l'hora de promoure el benestar de l'infant?

Anglaterra

Per exemple, la política nacional del Regne Unit (macrosistema) en relació amb la prestació de la primera educació i atenció gratuïtes per a infants de dos anys (FEET, per les sigles en anglès) i els ajuts econòmics per a infants desafavorits. L'impacte que han tingut aquestes polítiques als centres de primera educació i en la seva prestació de serveis tenint en compte els reptes que ha suposat el fet de treballar amb infants desafavorits (mesosistema).

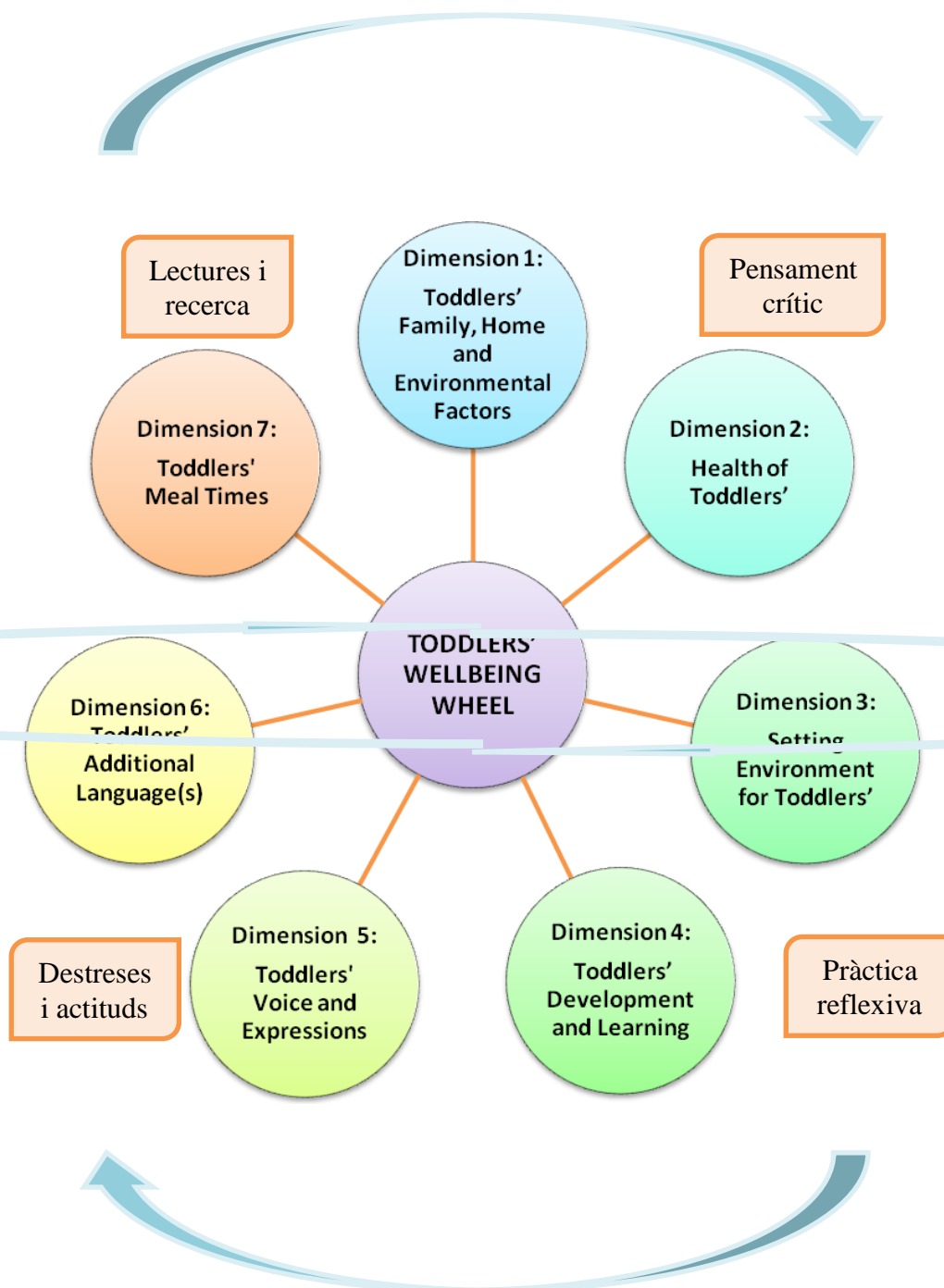
Noruega

Per exemple, el govern establirà per llei l'obligatorietat que tots els professionals que treballin els primers anys d'escolarització tinguin un bon domini del noruec. D'acord amb un estudi d'àmbit nacional, hi ha unes grans diferències en la competència lingüística d'aquests professionals. Un de cada tres directors d'escoles bressol afirma que hi ha problemes amb el noruec entre els seus empleats de minories lingüístiques. Segons unes declaracions del ministre d'educació, una bona escola bressol és un centre en què els infants aprenen noruec. Per tant, la llei ho recollirà i caldrà aplicar-ho a tots els centres, tant públics com privats (macrosistema).

Espanya

Per exemple, el govern català (macrosistema) ha establert un nou requisit per als estudiants que volen accedir als estudis universitaris d'educació infantil. Es tracta d'un examen en què han de demostrar la competència lingüística en català i en castellà. L'objectiu és assegurar un domini suficient de totes dues llengües abans d'entrar a la universitat i, a la llarga, a l'àmbit laboral (mesosistema).

Figura 2 -La roda del benestar dels infants constitueix un marc que els professionals que treballen els primers anys d'escolarització poden fer servir per reforçar el desenvolupament del coneixement i la comprensió que tenen del benestar dels infants i per aplicar les diferents dimensions del benestar. Representa la confluència dels diversos elements de la vida d'un infant.

- Dimensió 1: família dels infants, llar i factors ambientals
- Dimensió 2: salut dels infants
- Dimensió 3 l'entorn del centre
- Dimensió 4: desenvolupament i aprenentatge dels infants
- Dimensió 5: veus i expressions dels infants
- Dimensió 6: llengua o llengües addicionals dels infants
- Dimensió 7: hores dels àpats dels infants

Figura 2 – La roda del benestar dels infants, de Mukadam i Sutherland

Aquest manual de formació us introduirà al significat del pensament crític i la pràctica reflexiva i a la manera com podeu desenvolupar les aptituds necessàries per llegir, investigar i desenvolupar les destreses i les actituds per millorar les oportunitats del benestar dels infants.

Quatre característiques pedagògiques:

1. Pensament crític
2. Lectures i recerca
3. Pràctica reflexiva
4. Destreses i actituds

Pensament crític

El pensament crític és el procés actiu d'establir unes relacions lògiques entre conceptes i ideologies divergents. Aquest procés implica l'aplicació del coneixement, l'anàlisi del concepte i la síntesi de la comprensió obtinguda, i de les noves comprensions, qualitats i creences desenvolupades i aplicades al llarg de l'aprenentatge.

Reflexió:

Apliqueu els punts següents per respondre a les preguntes clau:

Un pensador crític

- Planteja preguntes i problemes vitals que desafien les creences i els valors, i les formula d'una manera clara i precisa.
- Reuneix i valora informació rellevant i obté conclusions i solucions ben raonades, que comprova amb criteris i estàndards adequats (per exemple, les dimensions de la roda del benestar del projecte ToWe).
- Pensa amb obertura de mires i d'acord amb sistemes alternatius de pensament, reconeix i valora les seves suposicions, implicacions i conseqüències pràctiques.
- Es comunica d'una manera efectiva amb els altres per trobar solucions a problemes complexos.

(Paul i Elder, 2013)

Preguntes clau:

1. Quin ha estat l'impacte de la política educativa al vostre país al llarg dels últims deu anys?
2. Com s'han vist influenciades l'educació i l'atenció d'infants per la política i les iniciatives governamentals recents al vostre país?

Trieu una dimensió del benestar de les de la roda i valoreu el vostre centre.

1. Analitzeu quin impacte té actualment en els infants del vostre centre.
2. Quin impacte té aquest aspecte en l'ajut a l'aprenentatge i el desenvolupament dels infants?

Lectures i recerca

Es tracta d'una destresa bàsica que proporciona oportunitats per posar-se al dia de les fonts actuals d'informació, bibliografia, teoria i recerca per tal de desenvolupar el pensament crític i per millorar el coneixement i la comprensió.

Reflexió:

- Actualment, on buscaríeu informació per llegir i ampliar alguna àrea de la vostra feina?
- Analitzeu com podríeu identificar si la font d'informació a la qual accediu és de confiança i de l'àmbit acadèmic.

Busqueu un article de recerca i identifiqueu:

- On és citat?
És un lloc de confiança?
- Qui és l'autor?
- Quines són les seves credencials?
Qualificacions, experiència i competència professional.

Pràctica reflexiva

La pràctica reflexiva fa referència a la reflexió sobre les experiències i a l'aplicació del coneixement obtingut amb la pràctica. «El pensament reflexiu és actiu, persistent, i un examen detingut d'una creença o una forma suposada de coneixement a la llum de les bases que el sostenen i les conclusions complementàries a les quals tendeix» (Dewey, 1938). És un procés actiu que enllaça amb el pensament crític i que també pot ser definit com a «estar disposat a comprometre's a una autoavaluació i un desenvolupament continuats per entendre millor el raonament que explica un concepte i l'existència d'aquell concepte, mentre que l'acció rutinària és guiada per la tradició, l'hàbit i l'autoritat» (Sutherland and Dallal, 2008).

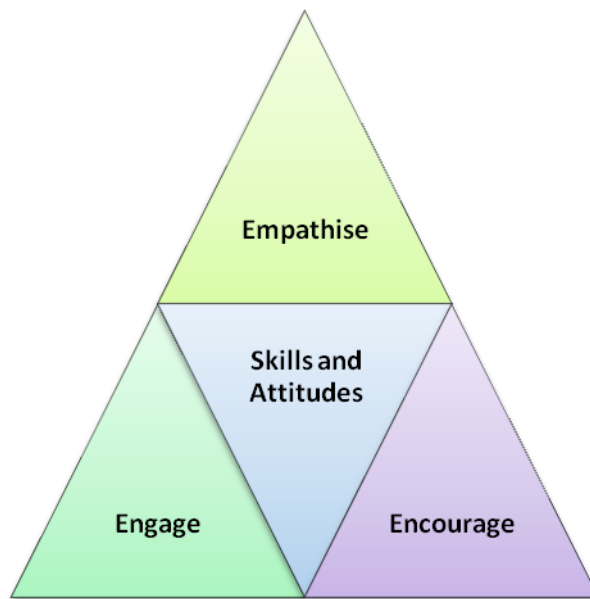
Reflexió:

- Per què és important que reflexioneu amb regularitat sobre la vostra pràctica?
- Reflexioneu sobre la manera com els vostres valors, principis i creences personals reben la influència de la filosofia i la teoria sobre els primers anys.

Destreses i actituds

Les destreses i les actituds són importants per desenvolupar unes relacions positives de confiança amb els infants i les seves famílies. En aquest cas, la destresa es concreta a tenir un coneixement i una comprensió sòlids del benestar dels infants, del seu aprenentatge i desenvolupament i dels factors que el poden impedir. L'actitud fa referència als principis, els valors i les creences personals que influeixen en la manera com les persones es relacionen i s'estimulen les unes a les altres. Els tres components principals de les destreses i les actituds necessàries per als professionals que treballen els primers anys d'escolarització per poder contribuir al benestar dels infants són, en primer lloc, l'**empatia** per entendre la situació; en segon lloc, el **compromís** per millorar-la, i, per acabar, la **capacitat d'animar** les persones properes perquè ajudin a millorar-la.

Empatia – Compromís – Capacitat d'animar – Destreses i actituds

Figura 3 - Destreses i actituds

Reflexió:

Identifiqueu cap situació en què hàgiu fet servir aquestes tres destreses i actituds per ajudar un infant i la seva família?

Quina influència poden tenir aquestes destreses i actituds per ajudar a la futura pràctica en una escola bressol?

- Empatia
- Compromís
- Capacitat d'animar

Dimensions i aspectes del benestar

UNICEF - Benestar infantil als països rics

«La veritable mesura de la posició d'un país és la manera com atén els seus infants: la seva salut i protecció, la seva seguretat material, la seva educació i socialització, i la seva sensació de ser estimats, valorats i inclosos a les famílies i les societats on han nascut.»

(UNICEF, 2007:1)

L'UNICEF (2000) va encarregar el primer informe per determinar quin cost tindria eliminar la bretxa de pobresa infantil i treure els infants dels llocs d'absoluta i de relativa pobresa (vegeu, a la taula 1, les definicions de pobresa).

Pobresa relativa	Pobresa absoluta
Les famílies no tenen els ingressos necessaris i viuen per sota del nivell de vida mitjà del país i de la societat on habiten. Es consideren empobrits si no poden mantenir les condicions de vida de la societat.	Les famílies no tenen els ingressos mínims necessaris per poder satisfer una o més de les necessitats bàsiques mínimes per viure i subsistir.

Taula 1. Definicions de pobresa

Les principals conclusions d'aquest informe identificaven que el Regne Unit ocupava la quarta posició començant pel final de la classificació de pobresa infantil **relativa**, i que Espanya ocupava la mateixa posició a la classificació de pobresa infantil **absoluta**. La mateixa classificació identificava que Noruega era la segona, només per darrere de Suècia en pobresa infantil relativa, i de Luxemburg en pobresa infantil absoluta.

En aquell primer informe, l'UNICEF identificava els factors clau que afectaven la pobresa infantil, les mesures que cada país havia adoptat per fer-ne el seguiment i les estratègies que s'havien desenvolupat per eliminar la bretxa de pobresa infantil. L'informe classifica les relacions que s'estableixen entre ingressos i pobresa infantil examinant

«fins a quin punt els ingressos baixos afecten el benestar infantil. [...] Els estudis existents que qüestionen la importància de la quantitat d'ingressos destaquen clarament la necessitat de polítiques governamentals que intervinguin en un seguit de temes per igualar les oportunitats al llarg de la vida.»

(UNICEF, 2000:12)

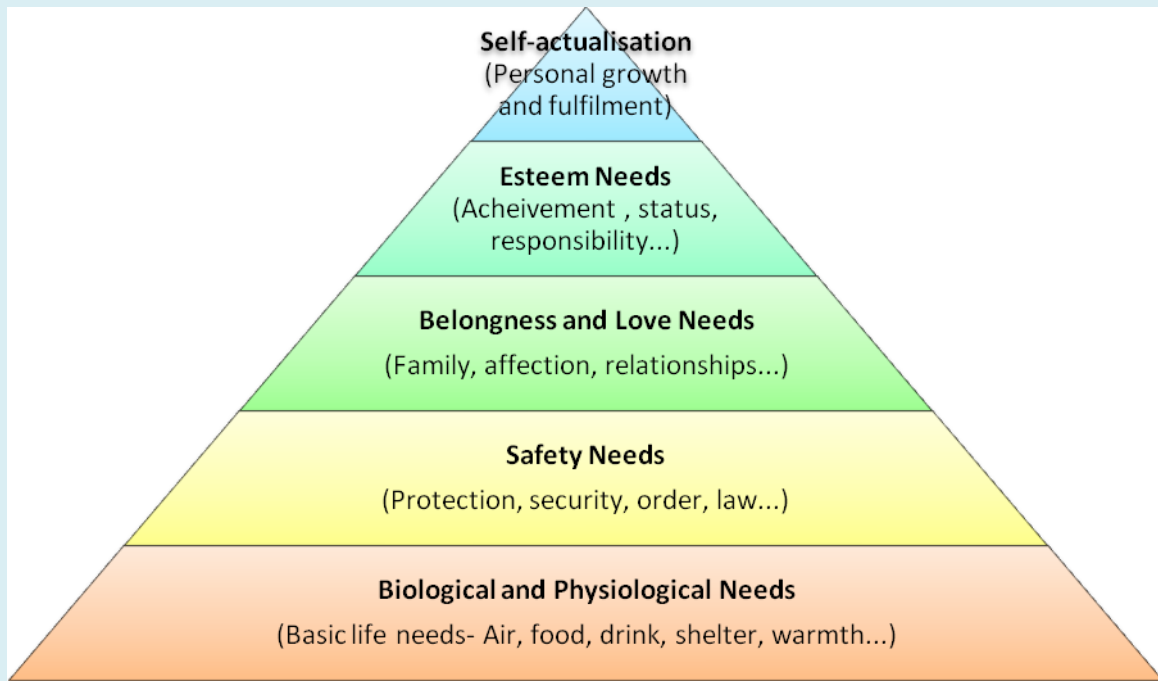
Reflexió:

Poseu exemples de causes per les quals una família es pot trobar en una situació de relativa pobresa.

Identifiqueu algunes de les necessitats bàsiques que cal tenir cobertes per estar per sobre del nivell de pobresa absoluta.

Penseu on se situen la pobresa relativa i l'absoluta a la piràmide de les necessitats de Maslow.

Piràmide de les necessitats de Maslow

(Chapman, 2016)

Autorealització (creixement i satisfacció personals)

Necessitats de reconeixement (èxit, estatus, responsabilitat...)

Necessitats de pertinença i amor (família, afecte, relacions...)

Necessitats de seguretat (protecció, seguretat, ordre, llei...)

Necessitats biològiques i fisiològiques (necessitats vitals bàsiques: aire, aliments, aigua, allotjament, escalfor...)

UNICEF Informe 7

L'Informe 6 (UNICEF, 2005) examinava la pobresa infantil als vint-i-quatre països de l'OCDE (Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic) i destacava que havia augmentat en disset d'aquests països. El resultat va ser l'Informe 7 (UNICEF, 2007), que desenvolupa i amplia l'anàlisi de l'informe anterior i ofereix les dimensions per mesurar el benestar infantil en vint-i-un països de l'OCDE.

Aquest informe mesura i compara el benestar infantil tenint en compte sis dimensions en lloc de recórrer a la pobresa d'ingressos com a única mesura.

Hi ha, doncs, sis dimensions, amb quaranta indicadors separats:

1. Benestar material
2. Salut i seguretat
3. Educació

4. Relacions amb la família i amb els iguals
5. Comportaments i riscos
6. Concepte del benestar propi dels joves

Aquest informe reforça la quantificació del benestar perquè els països de l'OCDE puguin identificar i desenvolupar prioritats, iniciatives i estratègies amb l'objectiu de promoure el canvi i la millora.

UNICEF Informe 11

Aquest informe fa servir cinc dimensions per mesurar el benestar a vint-i-nou països de l'OCDE, i actualitza i perfecciona les troballes de l'Informe 7, perquè recull els canvis produïts en el benestar des del 2000. Es divideix en tres parts: la presentació de classificacions del benestar infantil, què diuen els infants sobre el seu benestar i canvis produïts en el benestar (UNICEF, 2013:1).

Les dimensions del benestar s'obtenen fent la mitjana dels resultats del component i l'indicador. Primer, es calcula la mitjana dels resultats de l'indicador i, després, la dels del component. Així s'obté un resultat final per a les dimensions. Els informes resumeixen i identifiquen tendències relatives al benestar infantil en països rics (UNICEF, 2013).

Tot seguit es transcriuen les dimensions del benestar infantil, amb els indicadors i els components emprats per a la classificació inicial del benestar infantil a vint-i-nou de les economies més avançades del món, recollida a l'Informe 11:

1. Benestar material

1.1 Privació monetària

- 1.1a Taxa relativa de pobresa infantil
- 1.1b Bretxa relativa de pobresa

1.2 Privació material

- 1.2a Taxa de privació infantil
- 1.2b Taxa de riquesa familiar baixa

2. Salut

2.1 Salut en néixer

- 2.1a Taxa de mortalitat infantil
- 2.1b Taxa de pes baix en néixer

2.2 Servei preventiu de salut

- 2.2 Taxa general d'immunització

2.3 Mortalitat infantil

- 2.3 Taxa de mortalitat infantil, entre 1 i 19 anys

3. Educació

3.1 Participació

- 3.1a Taxa de participació: educació infantil, primària i secundària
- 3.1b Taxa de participació: educació superior (entre 15 a 19 anys)
- 3.1c Taxa de participació: ni-nis (% entre 15 i 19, no estudien, ni treballen, ni es formen)

3.2 Rendiment

- 3.2 Resultats mitjans de l'informe PISA (Programa per a l'Avaluació Internacional d'Alumnes) pel que fa a comprensió escrita, matemàtiques i ciències

4. Comportament i risc

4.1 Comportaments relatius a la salut

4.1a Tenir sobrepès

4.1b Esmorzar

4.1c Menjar fruita

4.1d Fer exercici

4.2 Comportaments de risc

4.2a Taxa de fertilitat en adolescents

4.2b Fumar

4.2c Prendre alcohol

4.2d Fumar cànnabis

4.3 Exposició a la violència

4.3a Barallar-se

4.3b Ser assetjat

5. Habitatge i entorn

5.1 Habitatge

5.1a Habitacions per persona

5.1b Problemes d'habitatges sobreocupats

5.2 Seguretat en l'entorn

5.2a Taxa d'homicidis

5.2b Contaminació

(UNICEF, 2013:5)

Reflexió:

Trieu una de les cinc dimensions del benestar i reflexioneu sobre els seus components i indicadors tenint en compte la influència que han tingut en el desenvolupament de la vostra feina i al vostre centre.

Les escales de Lovaina sobre el benestar i la participació

Aquesta eina consisteix en un conjunt de dos barems de cinc punts cada un desenvolupats pel professor Ferre Laevers i el seu equip al Centre de Recerca per l'Educació Experimental (Universitat de Lovaina, Bèlgica) per mesurar el benestar i la participació dels infants amb l'objectiu de millorar la qualitat dels serveis mitjançant un procés d'autoavaluació. El projecte d'educació basada en l'experiència (EXE), iniciat el 1976, proporciona un marc teòric per a la identificació de la qualitat i de la manera com el context i l'enfocament a través del procés tenen resultats. El procés se centra en dues dimensions: el benestar emocional i el grau de participació dels infants (Laevers, 2005a, 2005b).

«El benestar fa referència a sentir-se còmode, a ser espontani i a no estar lligat a tensions emocionals, i és imprescindible per assegurar la salut mental. La participació fa referència a estar compromès en activitats i es considera una condició necessària per a l'aprenentatge i el desenvolupament a un nivell profund.» (Laevers et al, 2005a:3)

Aquest procés requereix que els professionals que treballen en l'educació infantil duguin a terme unes breus observacions de dos minuts a cada infant, i que valorin el seu nivell de benestar i participació d'acord amb els barems: molt baix (1), baix (2), moderat (3), alt (4), molt alt (5). La

reflexió que es fa sobre dades de l'observació es pot convertir en una experiència compartida. Quan els resultats indiquen un nivell molt baix o molt alt, es tenen en compte factors externs que hi influeixen, i també s'identifiquen les fortaleses i les estratègies per millorar la qualitat del servei que s'ofereix a l'infant (Laevers et al, 2005a).

Pensament compartit sostingut i l'escala del benestar emocional (SSTEW)

Es tracta d'un barem per valorar l'entorn, que complementa l'avaluació de l'ús del concepte de pensament compartit sostingut i l'escala del benestar emocional i que inclou els dominis del desenvolupament social i emocional i el cognitiu com a àrees bàsiques per crear una Pràctica de Desenvolupament Adequada (DAP, per les sigles en anglès).

La recerca longitudinal del Servei Efectiu d'Educació Preescolar (EPPE, per les sigles en anglès) (Sylva et al, 2004) i de la Recerca de la Pedagogia Efectiva en l'Educació Infantil (REPEY) (Siraj-Blatchford et al, 2002) van influir el desenvolupament de l'SSTEW i van promoure el valor del compromís actiu dels professionals que treballen els primers anys d'escolarització a l'hora de reforçar l'aprenentatge dels infants.

Els barems de l'SSTEW els completen els professionals educadors, que observen un grup d'infants en totes les àrees del centre, tant les interiors com les exteriors, amb l'objectiu de fer unes valoracions per determinar en quins punts del barem se situen diferents aspectes del centre i altres qüestions de la seva feina (Siraj, Kingston i Melhuish, 2015).

Per identificar les diverses àrees, els barems tenen els títols següents:

- Subbarem 1 – Desenvolupament de la seguretat, la confiança i l'autonomia
  - Ítem 1: es fomenta l'autoregulació i el desenvolupament social
  - Ítem 2: es fomenten opcions diferents i el joc autònom
  - Ítem 3: es planifiquen i duen a terme interaccions en petit grup i individuals amb l'adult
- Subbarem 2 – Benestar social i emocional
  - Ítem 4: es promou el benestar socioemocional
- Subbarem 3 – Promoció i ampliació del coneixement lingüístic i la comunicació
  - Ítem 5: es fomenta que els infants parlin els uns amb els altres
  - Ítem 6: els professionals escolten activament els infants i els animen a escoltar
  - Ítem 7: els professionals reforcen l'ús de la llengua dels infants
  - Ítem 8: receptivitat sensible
- Subbarem 4 – Promoció de l'aprenentatge i el pensament crític
  - Ítem 9: es fomenta la curiositat
  - Ítem 10: es fomenta el pensament compartit sostingut explicant contes, compartint llibres, cantant i dient rimes
  - Ítem 11: es fomenta el pensament compartit sostingut en la investigació i l'exploració
  - Ítem 12: es fomenta el desenvolupament de conceptes i el pensament complex
- Subbarem 5 – Avaluació de l'aprenentatge i la llengua
  - Ítem 13: s'usa l'avaluació per reforçar i ampliar l'aprenentatge i el pensament crític
  - Ítem 14: s'avalua el desenvolupament lingüístic

(Siraj, Kingston i Melhuish, 2015)

Cada element dels subbarems es pot valorar de l'1 al 7, amb uns criteris addicionals. 1 és inadequat, 3 és mínim, 5 és correcte i 7 és excel·lent.

Reflexió:

Reflexioneu sobre de quina manera aquests dos barems ajuden a valorar la qualitat del servei prestat a les escoles bressol.

- Marc
- Títols
- Classificacions
- Observació
- Reflexió
- Accions

Ús de l'eina per analitzar el benestar

Introducció a l'ús de l'eina per analitzar el benestar

L'eina per analitzar el benestar ajuda dels professionals de l'educació infantil a autoavaluar-se, a avaluar la seva feina, la pràctica quotidiana i les necessitats individuals dels infants, i a reflexionar-hi. És una eina d'avaluació l'objectiu de la qual no és puntuar o classificar els centres, sinó identificar què s'hi fa bé i què cal continuar desenvolupant-hi per millorar les oportunitats i l'experiència dels infants desafavorits. Aquesta eina ajuda els professionals a identificar fortaleeses i àrees de millora i, per tant, a millorar la qualitat de la seva feina.

Aquesta eina d'anàlisi fa servir diversos enfocaments, com ara converses amb els pares, observacions dels infants, la pràctica i la valoració i l'anàlisi de l'entorn i de les oportunitats d'aprenentatge.

Les dimensions que s'han fet servir en aquesta eina d'anàlisi són:

1. Família, llar i factors ambientals
2. Salut dels infants
3. L'entorn del centre — pràctica i mesures preventives actuals
4. Desenvolupament i aprenentatge dels infants
5. Veus i expressions dels infants
6. Llengua o llengües dels infants
7. Hores dels àpats dels infants

Aquestes dimensions tenen el seu origen en els informes de l'UNICEF, però han estat desenvolupades pensant en la pràctica diària de les escoles bressol. Totes set estan interrelacionades, si bé l'eina d'anàlisi tracta d'una manera específica les dimensions 1–4 i reconeix les altres (5–7). Les altres eines i materials s'exploren i s'examinen completament.

Els indicadors proporcionen als professionals preguntes i/o afirmacions relacionades amb la dimensió que faciliten les oportunitats d'autoavaluació, avaluació i reflexió sobre la pràctica quotidiana. També ajuden a identificar les fortaleeses i les àrees de millora en cada dimensió.

Les fortaleeses ofereixen als professionals l'oportunitat de destacar els èxits, les consecucions i les bones pràctiques del centre a l'hora de donar resposta a les necessitats dels infants desafavorits o de comentar les respostes a la pregunta. Les àrees de millora constitueixen una oportunitat per identificar què aniria bé examinar més a fons per millorar la qualitat del servei i de la pràctica del centre per als infants desafavorits. És una oportunitat per compartir amb els companys la reflexió sobre la qualitat de la feina que es du a terme i sobre la manera de millorar-la i continuar-la desenvolupant.

Les estratègies descriuen la manera de millorar la qualitat del servei i la pràctica en relació amb les àrees de millora identificades. Ofereix orientació als professionals i destaca com poden millorar, augmentar o ampliar les oportunitats d'aprenentatge i desenvolupament, els recursos i els serveis. Vegeu la taula 2, títols de l'eina d'anàlisi del benestar.

Indicadors	Punts forts i/o comentaris	Àrees de millora	Estratègies	Accions – Pla de desenvolupament
------------	----------------------------	------------------	-------------	----------------------------------

				del centre

Taula 2 – Títols de l'eina d'anàlisi del benestar

Accions: a partir de les estratègies identificades, es poden formular accions que prioritzin el desenvolupament d'uns objectius i finalitats concrets per assegurar un resultat reeixit en l'àrea de millora. La creació d'un pla de desenvolupament del centre contribueix a fer progressar les àrees de millora identificades, ja que estableix prioritats, passos a seguir i objectius concrets per aconseguir-ho en un temps determinat. A la taula 3 hi ha un exemple de com es pot fer.

Prioritat identificada - Objectiu	Objectius	Accions clau – mesures que es poden adoptar	Qui és el responsable i quan	Data de consecució de Data de revisió
Desenvolupar l'enfocament basat en una persona de referència per facilitar l'adaptació i l'aferrament dels infants en el context del centre.	<p>Revisar l'enfocament basat en una persona de referència.</p> <p>Reformular la política.</p> <p>Proporcionar al personal formació sobre la importància que els teòrics donen a l'enfocament basat en la persona de referència.</p> <p>Presentar aquest enfocament als pares.</p>	<p>Revisar la política a la reunió de tot l'equip, tenint en compte la legislació i la teoria.</p> <p>Afegir nous punts a la política, amb referències a la legislació.</p> <p>Fer formació en el mateix centre sobre la importància de l'enfocament basat en una persona de referència i sobre els teòrics que en parlen.</p> <p>Preparar un full informatiu per als pares.</p>	<p>Els professionals o el/la director/a del centre dirigeixen l'equip i les reunions.</p> <p>Els professionals o el/la director/a transmeten la informació al personal.</p> <p>Els professionals o el/la director/a.</p>	

Taula 3 – Exemple del pla de desenvolupament d'un centre, amb prioritats, completat

Identificació de les prioritats: aquestes són les prioritats principals que l'eina d'anàlisi ha permès identificar a través de les estratègies per a la millora de la feina i la pràctica i tenint en compte les dimensions específiques. Estableix clarament l'objectiu de la prioritat destacant què s'ha de desenvolupar o millorar. A l'apartat d'objectius s'identifiquen els objectius específics i els propòsits que s'aconseguiran donant resposta a les prioritats clau. Les accions clau són els passos que cal seguir per assolir les prioritats i els objectius. Les prioritats són el pastís, els objectius són els ingredients i les accions clau, la recepta. El «qui» estableix clarament un professional que serà l'encarregat de liderar i implementar el desenvolupament, i el «quan» proporciona un marc temporal per aconseguir-ho.

Les dimensions estan interrelacionades i tenen influència les unes sobre les altres amb l'objectiu de millorar la qualitat general del servei. Les dimensions es poden fer servir individualment o en conjunt per determinar o prioritzar uns aspectes concrets del benestar.

Dimensió 1: família, llar i factors ambientals

Aquesta dimensió tracta de la casa i les condicions de vida de l'infant i la seva família. Encara que això no impliqui el centre d'una manera directa, sí que requereix que s'hi pensi i que es tingui en consideració per millorar la comprensió que els professionals puguin tenir de les situacions dels infants per poder-hi adaptar el servei i els recursos del centre. Com que són uns temes sensibles per a les famílies, cal tenir tacte i consideració per determinar si és adequat o no fer-los preguntes sobre el seu entorn familiar i residencial.

«Tots els infants tenen dret a un nivell de vida prou bo per donar resposta a les seves necessitats físiques, socials i mentals. Els governs han d'ajudar les famílies que no es poden permetre proporcionar-los-el.» (UNICEF UK, 1989b: Article 27)

1.1 Factors relatius a l'entorn

Quan valorin els factors relatius a l'entorn, els professionals també han de tenir en compte la influència que ells tenen sobre els infants amb els quals treballen. L'entorn immediat en què viuen afecta el seu creixement i desenvolupament saludables. «La recerca duta a terme ha demostrat que les oportunitats vitals dels alumnes (els factors que incideixen en el seu benestar present i futur) es veuen afectades per les condicions del seu habitatge.» (Harker, 2006:7)

Habitatge

El tipus d'habitatge a què tenen accés les famílies i la infraestructura propera pot variar molt dins mateix d'un mateix lloc. El tipus i les condicions de l'habitatge on visquin els infants té una gran influència en la seva salut i en el seu benestar. Els professionals ho han de tenir en compte per ajudar les famílies a accedir als recursos que necessiten en relació amb el servei.

Règim de propietat

Per mitjà de visites a domicili i de converses amb les famílies, es pot valorar i entendre quin és el règim de propietat de l'habitatge on viuen. Pot ser un allotjament de lloguer, de propietat o d'acollida, i es pot tractar d'un pis, un apartament, una casa, una habitació llogada, una barca o una caravana, etcètera.

Les condicions de la llar en què poden viure els infants fan referència a sobreocupació, condicions físiques insuficients —per exemple, plagues, humitat, fred, que no hi hagi llits o que l'hagin de compartir, que no hi hagi instal·lacions o que les que hi ha no funcionin, que no hi hagi aïllament contra el vent o contra les condicions meteorològiques, que no sigui prou segura des del punt de vista estructural, que no s'hi hagin fet les reparacions necessàries. Es troba la família en una situació de pobresa relativa o absoluta?

Situació i accés a serveis i instal·lacions

Les oportunitats d'accedir a serveis bàsics i instal·lacions municipals són imprescindibles per a les famílies que tenen fills petits, i hi ha diverses barreres —la distància, el transport i els viatges, les

dificultats econòmiques i les localitzacions geogràfiques— que les poden dificultar i, en conseqüència, crear obstacles per accedir a aquests serveis:

- Educació i atencions, i els professionals corresponents
- Centres mèdics i de salut, i els professionals corresponents
- Botigues i serveis públics
- Transport

Seguretat i estímuls

Les oportunitats de disposar d'un entorn residencial segur i estimulants pot variar en funció de les condicions de l'habitatge i de l'estil de vida de la família de cada infant. Si l'accés a oportunitats de joc a l'exterior és limitat, poden recórrer a instal·lacions municipals, com ara parcs i àrees de joc. Les famílies que viuen en unes condicions insuficients són més susceptibles de tenir accidents o d'estar sotmesos a riscos a causa de l'estat de l'habitatge (Harker, 2006).

Aquesta realitat pot afectar el benestar emocional i la salut física dels infants. Les oportunitats de joc dins de casa es poden veure limitades per les condicions de vida, la sobreocupació de l'habitatge i la manca de possibilitats o d'interacció amb els pares.

«Unes condicions residencials insuficients tenen uns efectes perjudicials en l'aprenentatge de l'infant. [...] Els pares que vivien en cases sobreocupades eren menys receptius amb els seus fills, i els parlaven d'una manera menys elaborada. [...] Els infants que viuen en allotjaments temporals sovint s'han de conformar amb un espai per jugar molt limitat i alguns estudis suggereixen que això pot conduir a la depressió o a comportaments agressius.» (Harker, 2006:23-24)

1.2 Família

Demografia i estils de vida

Els professionals han de ser conscients de la demografia de la zona on hi ha situat el centre on treballen, i de com són les famílies que hi assisteixen. Això els ajudarà a tenir informació per dur a terme la seva feina i la pràctica quotidiana, i a ser conscients de la diversitat i de problemes que hi pugui haver a la comunitat. La demografia o l'estructura i les necessitats de salut de la família també afecten el benestar de l'infant: per exemple, l'arribada d'un germà o germana, la malaltia d'un progenitor o problemes de salut mental, l'ajuda que pugui proporcionar la família en sentit ampli i la xarxa de suport familiar.

Els ingressos familiars i el nivell de vida tenen un paper determinant a l'hora de satisfer les necessitats de l'infant i de la família, i el fet que tinguin una situació de pobresa relativa o absoluta. Les opcions d'estil de vida que fan les famílies també afectarà el benestar de l'infant. Les famílies estan més exposades si tenen problemes de salut o addiccions, com ara qüestions de salut mental, discapacitats, tabaquisme, alcoholisme o drogoaddicció. «Una llar inadequada en la infantesa es relaciona amb problemes de salut a llarg termini, que poden afectar les oportunitats de feina més endavant.» (Harker, 2006:29).

Llengua familiar i llengües addicionals

Els professionals demostren que respecten les identitats lingüístiques d'una manera activa

promovent la seguretat dels infants i fomentant la comunicació, verbal i no verbal. Amb tot, poden millorar la filosofia i l'ambient dels seus centres implicant els infants i les seves famílies des d'un bon començament a identificar els recursos per treballar amb llengües addicionals.

Això enllaça amb la dimensió 6, i el contingut i el material relatiu a la llengua o les llengües addicionals dels infants.

Reflexió:

De quina manera unes condicions d'habitatge insuficients afecten el benestar dels infants del vostre centre?

Per exemple, una casa humida pot causar problemes respiratoris i asma.

Identifiqueu alguns dels factors que afecten la salut i el benestar dels infants?

Per exemple, una addicció parental causa una manca de compromís a l'hora de satisfer les necessitats de l'infant.

Dimensió 2: salut dels infants

2.1 Salut física i mental

Hi ha diversos factors que poden influir en la salut física i mental d'un infant. L'Organització Mundial de la Salut (OMS) s'interessa per la salut al món i du a terme un ampli ventall d'estudis relacionats amb aquesta qüestió. Això li permet brindar orientació a les Nacions Unides i a l'agenda mundial de salut, i coordinar-s'hi. «La salut és un estat de benestar físic, mental i social complet, i no tan sols l'absència de malaltia o afeccions.» (Constitució de l'OMS, 2016)

Proporcionen estàndards, marcs, recomanacions i orientacions en diversos problemes de salut dels infants per ajudar els governs a desenvolupar les polítiques i les iniciatives per promoure la salut i el benestar dels infants i les seves famílies.

El que passa en les joves vides dels infants té un efecte importantíssim en el seu creixement i desenvolupament, ja que són més vulnerables i susceptibles a les malalties i afeccions, al maltractament i a la malnutrició, i qualsevol d'aquests factors té conseqüències més endavant en les oportunitats vitals que puguin tenir. Michael Marmot, president de Marmot Review (2010) i de la Comissió sobre Determinants Socials de la Salut, de l'OMS (OMS, 2008), va destacar aquest fet clarament, com es pot comprovar en aquestes citacions:

«Les persones amb una posició socioeconòmica més alta a la societat disposen d'un ventall molt més ampli d'oportunitats a la vida, i més opcions de portar una vida pròspera. També tenen més bona salut. Una cosa i l'altra estan lligades: com més privilegiades són les persones, socialment i econòmicament, més bé estan de salut.»

(Marmot, 2010:3)

«El fonament de pràcticament tots els aspectes del desenvolupament humà —físic, intel·lectual i emocional— s'estableixen a la primera infantesa. El que passa en aquests

primers anys (ja abans de néixer) té uns efectes que duraran tota la vida en molts aspectes de la salut i el benestar: des d'obesitat, malalties cardíques i salut mental, fins a èxit educatiu i estatus econòmic.»

(Marmot, 2010:16)

És important que els professionals siguin conscients dels factors que poden impedir el desenvolupament dels infants i quines estratègies i iniciatives es poden posar en pràctica per ajudar a anul·lar qualsevol desavantatge.

Salut i malalties infantils

«Tots els infants tenen el dret a tenir la millor salut possible. Els governs han de proporcionar un servei de salut de bona qualitat, aigua neta, aliments i un entorn net i una educació en la salut i el benestar perquè els infants puguin mantenir-se sans. Els països més rics han d'ajudar els més pobres a aconseguir-ho.» (UNICEF UK, 1989b: Article 24)

Hi ha molts i diversos problemes de salut i malalties infantils a què els infants seran exposats en la seva vida quotidiana o, en alguns casos, els patiran com a malaltia crònica. Algunes d'aquestes malalties es poden prevenir o evitar mitjançant la immunització, tractar o eludir. Algunes poden ser genètiques o hereditàries i algunes altres, ambientals. A continuació es detallen els problemes de salut i les malalties que poden afectar els infants:

- Al·lèrgies i al·lèrgies alimentàries
- Amigdalitis
- Anèmia de cèl·lules falciformes
- Asma
- Convulsions febrils/convulsions
- Diarrea i vòmits
- Èczema
- Epilèpsia
- Eritema infecció – malaltia de la bufetada
- Escabiosi
- Febre aftosa
- Febre escarlatina
- Fibrosi quística
- Galteres
- Herpes labials
- Impetigen
- Infestacions: polls, cucs intestinals
- Malnutrició
- Maltractaments
- Meningitis
- Obesitat
- Problemes a l'orella: orella de cola, infecció de l'orella
- Rubèola
- Tos ferina

- Tos, refredats i grip
- Trastorns del son
- Varicel·la
- Xarampió

Els professionals han saber quines són les polítiques i els procediments per a la identificació de malalties, com ho han de notificar i com han de tenir cura dels infants quan tinguin un problema de salut o una malaltia infantil, sobretot si quan l'han agafat anaven al centre. És important que sàpiguen com han de tractar cada malaltia, amb qui s'han de posar en contacte, si s'ha de notificar i a qui. Els professionals han de poder identificar quines mesures de control de la infecció s'han d'implementar, com ara rentar-se les mans o netejar l'entorn, i com s'han de tractar el vòmit o els fluids sanguinolents.

Les malalties cròniques són malalties que duren més de tres mesos i que potser no tenen cura: per exemple, les al·lèrgies, l'asma, la fibrosi quística, l'anèmia de cèl·lules falciformes i l'epilèpsia requeriran més atencions dels especialistes i caldrà posar en pràctica les estratègies adequades per afavorir la inclusió dels infants al centre. És més que evident que caldrà algun tipus de formació.

Necessitats i habilitats

«Un infant amb una discapacitat té el dret de viure una vida plena i satisfactòria amb dignitat i, en la mesura del possible, autonomia per ser una part activa de la comunitat. Els governs han de fer tot el que puguin per ajudar els infants discapacitats i les seves famílies.» (UNICEF UK, 1989b: Article 23)

«Tots els infants tenen el dret d'aprendre i fer servir la llengua, els costums i la religió de la seva família, tant si són compartits per la majoria de la gent del país on viuen com si no ho són.» (UNICEF UK, 1989b: Article 30)

Cada infant és únic i evoluciona al seu ritme en funció de com se satisfacen les seves necessitats i els seus interessos. L'entorn del centre (dimensió 3) i la manera com s'hi fomenten el desenvolupament i l'aprenentatge (dimensió 4) són molt importants tenint en compte que un entorn flexible i adaptable pot satisfer amb facilitat les necessitats de tots els infants. La revisió i la reflexió sobre la feina que es du a terme, les polítiques, l'entorn i els recursos, juntament amb el comportament i l'actitud dels professionals, dels pares i dels altres infants, contribueix enormement a la normalitat i facilitat amb què els infants amb alguna necessitat especial són acollits com a part de la comunitat del centre. La manera com els professionals treballen en el context ètic i legal de la inclusió i la igualtat d'oportunitats per demostrar que tots els infants són valorats al centre és vital per ajudar-los a aconseguir el seu potencial ple.

Factors que inhibeixen el benestar

La salut i el benestar dels infants poden rebre l'efecte tant de factors biològics o genètics com de factors ambientals: per exemple, les malalties de la mare durant el període de gestació, malalties genètiques o hereditàries —com ara l'hemofília i la distròfia muscular—, teratògens presents a l'ambient —com ara toxines i productes químics, drogues legals i drogues il·legals, síndrome de l'alcoholisme fetal, alcoholisme, tabaquisme, obesitat, nutrició, salut general, salut mental, discapacitats, dificultats d'aprenentatge, malalties cròniques, estrès, maltractaments, abusos i atenció tutelar. Tots aquests factors poden inhibir i influir la salut i el benestar de l'infant.

2.2 Revisions de salut

Revisions de salut

La majoria d'infants, al llarg dels primers cinc anys de vida, passaran per diverses revisions mèdiques per comprovar que estan sans i que es desenvolupen «normalment» per la seva edat. Els veuran un seguit de professionals mèdics que valoraran els aspectes següents: la motricitat global, la motricitat fina, la visió, la comunicació i l'oïda, les destreses socials, el comportament i la seguretat. A més a més, també poden valorar qüestions com els hàbits de son, les dents i l'alimentació. Se solen utilitzar unes taules amb percentils per anar comprovant l'evolució de l'alçada, el pes i la circumferència cranial dels infants, per assegurar-se que aquests valors estan dins d'un percentatge similar. Això és important, ja que a través de l'observació del desenvolupament de l'infant es poden identificar qüestions o preocupacions concretes i es pot activar la intervenció adequada per ajudar-lo. El Programa Infant Sa, revisió dels dos anys (Departament de Salut britànic) va ser introduït a Anglaterra per fomentar una col·laboració més estreta entre els centres d'educació infantil i els serveis a la infància, i assegurar-se que es feia un seguiment del desenvolupament de tots els infants i s'oferien els serveis adequats en cada cas.

«El compromís dels pares és imprescindible per a l'èxit de la revisió dels dos anys, sobretot en aquells casos en què hi pot haver una certa ambivalència en relació amb els serveis preventius o en infants que viuen una situació de desavantatge des del punt de vista psicològic, social o econòmic. Establir contacte amb pares d'infants d'aquesta edat pot ser difícil, perquè és possible que hagin tingut poca relació amb els serveis sanitaris d'ençà que la criatura va néixer i que no coneguin l'equip sanitari.» (Departament de Salut britànic, 2009:11)

Immunitzacions

Les immunitzacions ajuden a prevenir malalties. Solen ser en forma de vacuna, mitjançant la qual un infant o un adult és immunitzat per ajudar a prevenir o a reduir les possibilitats d'agafar una malaltia. Aquestes vacunes ajuden el cos a crear anticossos de les malalties contra les quals és vacunat, i molts països immunitzen sistemàticament els infants d'acord amb un programa de salut. Cada país té establert un calendari per a les vacunes, moltes de les quals s'han d'administrar al llarg del primer any de vida. Més endavant se n'administren de record en determinants moments de la vida de l'infant per ajudar a mantenir la immunitat.

Una qüestió important que cal no oblidar: el personal està al dia pel que fa a les immunitzacions?

Reflexió:

Quins programes de salut de l'OMS coneixeu?

Quins són els senyals d'alarma que adverteixen que un infant pot tenir una malaltia física o emocional?

Quina legislació hi ha al vostre país per fomentar la inclusió i la igualtat d'oportunitats?

Com es reflecteix al vostre centre?

Quines revisions de salut i immunitzacions estan previstes per als infants al vostre país?

Per quins motius pot ser que les famílies no accedeixin a aquestes revisions mèdiques i immunitzacions?

Quines vacunes ja haurien d'haver rebut els infants del vostre centre?

Dimensió 3: l'entorn del centre – pràctica i mesures preventives actuals

L'entorn del centre proporciona als infants l'oportunitat de desenvolupar i ampliar el seu aprenentatge. Un marc interior i exterior ric i estimulador fomentarà la curiositat i l'exploració dels infants i els motivarà a voler aconseguir èxits més importants en un ambient segur i tranquil. Un entorn propici i positiu ajudarà a desenvolupar la seguretat i les destreses dels infants en totes les àrees de l'aprenentatge i el desenvolupament, cosa que contribuirà particularment al seu benestar.

3.1

3.2 Oportunitats per jugar i aprendre

Hi ha moltes citacions extretes de múltiples teories i pedagogs que lloen la importància del joc com la manera d'aprendre dels infants. És la manera natural que tenen els infants d'explorar, experimentar i fer descobertes en el seu entorn més immediat, que és on el joc és divertit, agradable, espontani i interessant, i on tots poden demostrar els seus interessos particulars per diferents aspectes dels que els envolten. El joc també permet que, gràcies al compromís amb les famílies, es puguin desenvolupar els interessos dels infants en l'entorn del centre escolar.

Poema sobre la importància del joc infantil:

El joc no és una joguina comprada en una botiga, ni molts diners gastats

Per la canalla, els jocs no han estat mai actes organitzats

Un infant a casa juga amb les seves idees sense fi

El joc ho resol tot, tant l'avorriment com els problemes que puguin sorgir

I quan un infant està tens, la seva necessitat de jugar augmenta

El joc l'ajuda a aclarir la por i els sentiments que fomenta

Anònim

Reflexió:

- Quins sentiments i impressions us suscita la lectura d'aquest poema?

«El joc és un mitjà per aprendre, i els professionals que ho reconeixen i ho valoren poden — mitjançant la pràctica quotidiana, la interacció i la intervenció en el joc infantil— millorar el progrés, la diferenciació i la rellevància en el currículum.» (Moyles, 2010:10)

El context del joc és fonamental, ja que cal molt lloc tant a l'interior com a l'exterior i temps per poder desenvolupar l'exploració i provar coses, assumir riscos i expressar-se. En aquesta edat (entre

un i dos anys), els infants tendeixen a estar en l'etapa paral·lela del joc, en què sovint juguen al costat d'altres iguals però no sempre interactuen socialment. Per exemple, els professionals poden observar un petit grup d'infants que corren empenyent cotxets i altres joguines, anant l'un darrere l'altre i empaïtant-se al voltant de diversos estris; amb tot, quan se'n cansen, se'n van a explorar altres materials i ja no se senten gens lligats amb l'activitat que desenvolupaven ni amb aquells companys amb qui estaven. Els professionals ajuden els infants a passar a l'etapa següent, la del joc associatiu.

«L'habilitat d'afegir-se a grups d'altres infants, i el desig de fer-ho, comença a una edat primerenca i es desenvolupa a través d'una seqüència determinada. Parten es va fixar en els diferents tipus de joc social: [...] joc desocupat, [...] joc solitari, [...] joc observador, [...] joc paral·lel —vist sobretot al voltant dels dos anys.; durant el joc paral·lel els infants juguen de costat i amb materials similars, però no interactuen—, joc associatiu i joc cooperatiu.»

(Estat de Nova Gal·les del Sud, Departament d'Educació i Formació, 2006:12)

Els infants experimenten mots tipus de joc diferents durant la infantesa. Solen ser identificats per diferents teòrics —com ara Piaget, Smilansky i Parten— com a joc sensorimotor, joc simbòlic, jocs amb regles, joc funcional, joc constructiu i joc dramàtic (Estat de Nova Gal·les del Sud, Departament d'Educació i Formació, 2006).

La implicació i el compromís dels adults és important, perquè són els que estableixen les activitats, experiències i recursos perquè els infants hi participin. El joc dels infants pot ser observat, i es poden aplicar la participació i el compromís adequats per ampliar i desenvolupar el seu aprenentatge.

«Vygotsky va considerar que el comportament dels adults era vital per al procés d'anar "bastint" el dels infants. Quan s'instal·la una bastida en un edifici, aquest queda reforçat estructuralment mentre es desenvolupen els treballs a l'interior. És una imatge habitual en les zones en construcció. El desenvolupament d'un infant el bastim gairebé sense ni pensar.»

(Estat de Nova Gal·les del Sud, Departament d'Educació i Formació, 2006:16)

Reflexió:

Reflexioneu sobre els altres tipus de joc a què heu observat que juguen els infants al vostre centre.

3.3 Salut i seguretat

La salut i la seguretat dels infants són uns requisits imprescindibles en qualsevol centre d'educació infantil perquè estiguin segurs i protegits tant des del punt de vista físic com psicològic. Cada país té una legislació determinada a la qual la protecció dels infants s'ha d'atenir pel que fa a la salut, la seguretat, la salvaguarda i la protecció dels infants.

La planificació i la comunicació de les mesures de seguretat dels centres, les polítiques i els procediments són uns elements bàsics per gestionar la salut i la seguretat. Els procediments que assegurin la comprovació, el registre i l'avaluació dels estàndards de seguretat s'apliquen a còpia de repetir unes rutines diàries.

Cal tenir en compte les àrees següents:

- l'edifici i el seu estat, instal·lacions, equip d'emergència, seguretat, recursos i mobles
- la valoració dels riscos i els perills
- condicions mèdiques i al·lèrgies dels infants
- administració de primers auxilis i registre d'incidents i lesions
- examen rigorós i selecció de personal segura
- rutines i processos de seguretat a l'interior i a l'exterior, dins i fora del recinte

És important que els professionals estiguin alerta dels canvis de comportament i girs sobtats en l'humor dels infants, de la seva habilitat per calmar-se i de les relacions establertes amb els altres. Tenir en compte els senyals i la veu de l'infant, conèixer les polítiques i els procediments que cal seguir a l'hora d'informar d'incidents relatius a la seva salvaguarda, i comprometre's a seguir-los, són elements bàsics per a la protecció dels infants.

3.4 Entorn d'aprenentatge – Desenvolupament i aprenentatge

L'entorn fa referència a les condicions o influències en les quals una persona viu i es desenvolupa. És tot el que ens envolta, els objectes, el paisatge i les circumstàncies que tenim al voltant.

L'entorn té un paper molt important a l'hora d'afavorir l'aprenentatge i el desenvolupament, ja que proporciona una plataforma d'experiències, oportunitats i activitats que encoratgen els infants a explorar, investigar i fer descobertes sobre ells mateixos i sobre el món que els envolta. L'entorn d'aprenentatge ha de ser flexible, adaptable i fiable per contribuir al desenvolupament integral dels infants i proporcionar diferents espais i oportunitats que atreguin el seu interès i la seva curiositat, respectant els requisits legals i de currículum.

Les quatre àrees següents estan molt relacionades i ajuden a fixar la base de la dimensió 4, desenvolupament i aprenentatge.

Entorn físic

L'entorn físic ha de tenir en compte l'aspecte general del centre, l'ús de l'espai disponible, l'accés a una gamma de recursos i l'ús que se'n fa, per tal que tot plegat tingui un impacte positiu en el sentit de benestar dels infants. La planificació, l'estructuració i la dotació de recursos que fan els professionals és un component bàsic en l'establiment de l'entorn físic per contribuir al desenvolupament i l'aprenentatge dels infants. L'interior i l'exterior del centre ofereixen diferents oportunitats d'aprenentatge per explorar l'entorn natural i experimentar la variació del temps i l'atmosfera.

Entorn social

Un bon entorn social ha de ser un ambient afectuós, agradable i acollidor que permeti la socialització dels infants i el desenvolupament d'unes relacions positives amb els professionals i els iguals. Els professionals ajuden els infants a construir les relacions i les amistats, tant en parelles com en grups reduïts. Els infants mostren preferències sobre les persones amb qui volen compartir el seu temps. Estan aprenent les normes de conducta social, començant a compartir, a anar amb compte, a respectar els torns i a escoltar mentre juguen els uns al costat dels altres, utilitzant el material i els recursos del centre.

Entorn emocional

L'ambient creat en l'entorn per als infants hauria de ser cordial, tolerant, acollidor i inclusiu. Els professionals proporcionen suport emocional als infants gestionant les seves emocions i sentiments d'una manera positiva perquè se sentin segurs i tranquils en l'entorn d'aprenentatge. Els infants se sentiran «"com peix a l'aigua", que és com es pot descriure un infant que se sent bé» (Laevers et al, 2005a:8). Per ajudar els infants a expressar els seus sentiments es poden fer servir diversos recursos, activitats i experiències. Poden ser activitats i experiències físicament estimulants o terapèutiques i tranquil·litzants. L'ús de l'atenció plena pot reforçar el benestar dels infants, perquè els ajuda a relaxar-se, a centrar-se en el moment i a saber com se senten.

Entorn cognitiu i lingüístic

Un entorn cognitiu i lingüístic ric proporciona als infants els recursos i les activitats nous i estimulants que els ajuden a resoldre problemes, i a explorar i a ampliar els seus coneixements i la competència lingüística i comunicativa per mitjà d'experiències concretes i la implicació dels professionals. Els infants, sols o amb l'ajuda dels adults, tenen l'oportunitat de participar en la descoberta, l'exploració i la resolució de problemes, activitats que condueixen a l'aprenentatge. Gràcies a un seguit de situacions i experiències, els infants veuran reforçat el desenvolupament de la seva competència i de la comunicació amb els altres.

3.5 Dotació de personal

La dotació de personal és una part important de l'atenció a les necessitats dels infants. Mantenir la quantitat adequada de personal, amb l'experiència i les titulacions necessàries per donar resposta a les disposicions legals no sempre és fàcil, tenint en compte que hi ha manca de professionals especialistes en els primers anys d'escolarització. El manteniment del benestar dels professionals també és important, perquè un personal feliç suposa tenir com a conseqüència uns infants feliços! No es tracta tan sols d'aconseguir un entorn adequat per als infants, sinó també per als adults. L'entorn físic és important en relació amb la salut física i la seguretat dels professionals, i l'ambient estètic afecta la manera com se senten a la feina. El clima i l'organització del treball també tenen conseqüències en la salut psicològica i mental, perquè l'ajuda, les hores treballades, la ràtio d'infants per cada adult i les oportunitats disponibles poden tenir impacte en la manera com se senten els professionals i en la seva salut emocional.

Formació i experiència del personal

La dotació de personal té un paper bàsic en l'educació i la cura d'infants, en primer lloc amb la contractació dels professionals adequats que puguin satisfer les seves necessitats. ¿Tenen la titulació, la formació, les competències, l'experiència, els coneixements i la comprensió adients per ajudar els infants desfavorits i les seves famílies? Potser caldrà un programa de formació continuada per reforçar el seu desenvolupament professional i la comprensió relativa a l'atenció a les necessitats dels infants que tenen menys oportunitats.

El vostre paper professional

El paper d'un professional dels primers anys d'educació pot variar d'un país a un altre, si bé hi ha unes determinades responsabilitats clau que són d'aplicació a tots els centres. Aquestes responsabilitats poden incloure, per exemple:

- ser un model de bones pràctiques per als altres.
- ser un professional reflexiu.
- liderar i fomentar el canvi i la innovació de les polítiques, el servei ofert i la pràctica diària per satisfer millor les necessitats dels infants i els requisits legals i de currículum.
- animar i ajudar els altres professionals a desenvolupar els seus coneixements i la seva comprensió de la tasca i del treball amb infants desafavorits.
- construir unes relacions positives amb els infants i les seves famílies, amb els col·legues i amb els altres professionals.

Això que s'ha dit està relacionat amb les quatre característiques pedagògiques del pensament crític, lectures i recerca, pràctica reflexiva i destreses i actituds.

Quan es considera el paper dels professionals, les dimensions descrites a continuació són útils per identificar els factors i els trets relacionats amb la professionalitat en l'àmbit dels primers anys d'educació.

«Dimensions de la professionalitat:

- Coneixements: coneixements específics, especialització, experiència
- Educació i formació: formació universitària, titulació, experiència pràctica, compromís de fer formació continuada
- Destreses: competència i eficàcia, complexitat de tasques, comunicació, criteri
- Autonomia: requisit d'entrada, autoregulació i estàndards, opinió en les polítiques públiques, apreciació discrecional
- Valors: ideologia, altruisme, dedicació, servei als usuaris
- Ètica: codis de conducta, integritat moral, confidencialitat, confiança, responsabilitat
- Recompensa: influència, estatuts social, poder, vocació»

(Brock, 2006:4)

Reflexió:

A quins cursos de formació continuada heu tingut accés últimament?

De quina manera les diferents dimensions representen la vostra professionalitat i el vostre paper com a professional dels primers anys d'educació?

Quina diferència hi ha entre ser un professional i actuar amb professionalitat?

Quins estàndards hi ha al vostre país que identifiquin els treballadors dels primers anys de l'educació com a professionals?

Quines qualitats considereu que és important que tingui un professional que treballi en l'àmbit dels primers anys de l'educació?

Enfocament basat en la persona de referència

L'ús i el desplegament dels professionals dels primers anys de l'educació té una importància vital a l'hora de proporcionar un entorn segur als infants i una base sòlida a partir de la qual puguin desenvolupar-se i aprendre. L'enfocament basat en la persona de referència consisteix a assignar un

professional concret a cada infant —o que sigui l'infant qui el tria—, de manera que serà aquest professional qui assumirà les atencions més personals de l'infant i es convertirà la seva figura d'aferrament mentre sigui al centre. La persona de referència estableix una relació positiva i de confiança amb l'infant que té assignat i li proporciona un sentiment de pertinença, atenció i seguretat. Aquest professional coneix els infants que té assignats, respon amb sensibilitat als seus sentiments, necessitats i interessos, els proporciona tranquil·litat emocional i dóna resposta a les seves necessitats físiques més íntimes.

«Una persona de referència té unes responsabilitats especials per treballar amb un nombre reduït d'infants, els dóna la tranquil·litat necessària per sentir-se segurs i atesos, i basteix relacions amb els seus pares. Aquesta persona parla amb els pares per assegurar-se que les necessitats de l'infant estan ben ateses i que els seus registres de desenvolupament i progrés són compartits amb ells i amb altres professionals quan cal.» (Departament d'Infants, Escoles i Famílies, govern britànic, 2008:15)

Aquest enfocament parteix dels coneixements basats en la recerca de John Bowlby, James i Joyce Robertson i Mary Ainsworth.

«Bowlby creia que hi havia quatre característiques distintives de l'aferrament:

1. **Manteniment de la proximitat:** el desig de ser a prop de les persones amb qui tenim lligams.
2. **Refugi segur:** el retorn a la figura d'aferrament per trobar consol i seguretat davant d'una por o una amenaça.
3. **Base segura:** la figura de l'aferrament fa de base de seguretat des de la qual un infant pot explorar el món que l'envolta.
4. **Angoixa provocada per la separació:** l'angoixa que té lloc en absència de la figura d'aferrament.»

(Cherry, 2012)

I aquestes quatre característiques són importants per ajudar els infants a fer la transició cap al centre i per formar l'aferrament a la persona de referència. Més recentment, la figura de la persona de referència ha estat defensada per Elinor Goldschmied amb les seves tasques d'assessoria a Anglaterra, Itàlia i Espanya. Aquesta autora també ha desenvolupat el joc heurístic per a infants utilitzant materials naturals i quotidians perquè els utilitzin per explorar i fer descobertes.

Reflexió:

De quina manera el vostre centre reforça el sentiment de pertinença de cada infant?

De quina manera els professionals del vostre país donen resposta a les necessitats de cura íntima dels infants?

Dimensió 4: desenvolupament i aprenentatge

Els professionals són conscients de les fites evolutives per les quals passen els infants durant els seus anys de formació, i els proporcionen les expectatives adequades sobre com ajudar-los en aquest desenvolupament.

«Tots els infants tenen el dret a la vida. Els governs han de fer tots els possibles per assegurar que els infants sobrevisquin i desenvolupin tot el seu potencial.» (UNICEF UK, 1989b: Article 6).

El desenvolupament i l'aprenentatge dels infants és important perquè des del mateix moment de néixer evolucionen a diferents velocitats i seguint cadascun el seu ritme. Els infants passen per unes seqüències previsible i van assolint múltiples tasques i destreses. Les diverses teories que han estudiat aquesta evolució s'agrupen en quatre àrees principals de l'aprenentatge:

1. Perspectiva conductual
  2. Perspectiva cognitiva
  3. Perspectiva humanística
  4. Perspectiva de l'aprenentatge social
- (Cooper, 2013)

Aquestes teories proporcionen un ventall de perspectives diferents i un marc per entendre com evolucionen i aprenen els infants.

L'entorn i els adults que tenen cura dels infants influeixen i afavoreixen el seu aprenentatge i desenvolupament. Els infants aprenen per mitjà de múltiples oportunitats d'explorar, experimentar i comprendre el seu entorn. Aquesta dimensió ajuda els professionals a reflexionar sobre el servei i la pràctica quotidiana i es divideix en els diferents aspectes del desenvolupament i l'aprenentatge. Sobre tots aquests elements, també s'hi pot reflexionar des d'una perspectiva global, ja que cada àrea afecta les altres i s'hi comunica.

4.1 Personal, social, emocional i espiritual

El desenvolupament personal és un procés vital d'evolució i creixement que està relacionat amb la manera com els infants assoleixen el seu potencial ple a través del desenvolupament de la identitat i la personalitat, incloent-hi l'autoestima, la confiança en un mateix i l'autoconsciència.

El desenvolupament social està relacionat amb l'aprenentatge de les destreses necessàries per interactuar amb els altres, i es pot donar entre individus i en grups. Les destreses socials inclouen l'aprenentatge dels infants de seguir els altres, de formar relacions, de compartir i de respectar els torns, de cooperar i de respondre als altres.

El desenvolupament emocional està relacionat amb l'expressió saludable i el control dels sentiments i les emocions dels infants. Per mitjà del joc, poden explorar els seus sentiments i aprendre a respondre-hi.

Les necessitats espirituals dels infants poden ser tingudes en compte i fomentades, i això dependrà de la seva maduresa evolutiva. L'espiritualitat depèn en gran manera de les creences i els valors de les famílies, i té influència en la comprensió i la consciència de l'infant sobre qui és i què és la seva existència en el món. Això reforça l'exploració de sentiments relatius al lloc d'on és, i permet tractar algunes situacions emocionals, com ara la pèrdua. En línia amb el que exposa l'article 14 de la

Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets dels Infants (llibertat de pensament, creença i religió):

«Tots els infants tenen el dret de pensar i creure el que triïn i també de practicar la seva religió, sempre que això no impedeixi altres persones de gaudir dels seus drets. Els governs han de respectar els drets i les responsabilitats dels pares de guiar el seu fill o filla a mesura que es fa gran.» (UNICEF UK, 1989b).

Aquests aspectes es relacionen i s'entrellacen els uns amb els altres, ja que tots afecten els altres.

Interacció, compromís i joc

Aquest aspecte del desenvolupament personal, social, emocional i espiritual tracta de la manera com es proporcionen oportunitats perquè els infants interactuïn, cooperin i s'impliquin els uns amb els altres (amb els iguals, els germans, el personal, el(s) progenitor(s) i les persones que tenen cura d'ells), tant en una situació de grup com individual. Els professionals fan de bons models per establir un bon exemple sobre la manera com participar i interactuar per formar unes relacions positives i de confiança amb els altres.

Per mitjà del joc, els professionals propicien oportunitats perquè els infants expressin els seus sentiments i frustracions en un entorn d'aprenentatge segur i propici, en el qual puguin desenvolupar estratègies per fer front a noves situacions difícils.

Aferrament

L'aferrament és l'estreta relació o el lligam que s'estableix, inicialment, entre un infant i un progenitor o una persona que en té cura, i que li permet estar més segur quan aquesta persona és present. De la mateixa manera, es mostrarà angoixat quan sigui separat d'aquesta persona. Les teories —com la de John Bowlby, James i Joyce Robertson— proporcionen un marc per reconèixer la necessitat de regularitat, estabilitat i seguretat que tenen els infants, i l'efecte que té en el seu desenvolupament si aquestes necessitats no són satisfetes. L'enfocament basat en la persona de referència és aquell en què els infants tenen un responsable principal perquè tingui cura de les seves necessitats d'atenció primàries i això els proporciona la tranquil·litat de sentir-se segurs i tranquils mentre, alhora, es va creant una relació positiva de confiança amb la família.

Adaptació

L'adaptació és un procés gradual en què l'infant experimenta una transició d'un lloc a un altre: per exemple, de casa a l'escola bressol. Aquest procés està estretament relacionat amb l'aferrament, perquè el professional de l'escola bressol es converteix en la persona de referència que facilita la transició de l'infant, tant dins del centre com més enllà. Les transicions a què han de fer front els infants poden ser verticals —trasllats per diversos entorns, com ara de casa a l'escola bressol— o horitzontals —el trasllat d'una activitat a una altra com a part de la rutina diària.

Les hores dels àpats

Constitueixen una oportunitat perquè els infants vagin creant relacions els uns amb els altres i amb els professionals i perquè reforcin destreses com ara l'autonomia i la independència, ja que aprenen a menjar pel seu compte i a fer servir els coberts.

Aquest punt també té relació amb la dimensió 7 i amb el contingut i el material sobre les hores dels àpats dels infants.

4.2 Desenvolupament cognitiu, lingüístic i comunicatiu

El desenvolupament cognitiu està relacionat amb les destreses del pensament, com ara la formació de conceptes, la resolució de problemes, la creativitat, la imaginació, la memòria, l'atenció i la concentració.

La llengua i la comunicació estan relacionades amb el desenvolupament de les destreses comunicatives per mitjà de la parla (verbals), dels gestos i el llenguatge corporal (no verbals), de l'escolta, la lectura i l'escriptura.

Atenció i concentració

Aquest aspecte fa referència tan sols a l'atenció i la concentració, no pas a les destreses i els conceptes que hi estan relacionats. És a dir, s'hi tracta la formació de conceptes, el record, la memòria i la resolució de problemes, ja que totes aquestes qüestions no apareixerien si l'infant no es concentrés o no parés atenció al que passa.

Fer comprometre els infants en el pensament compartit sostingut els ajuda a interactuar i a col·laborar amb els altres, mentre els professionals poden dedicar-se a la resolució de problemes i a l'obertura dels infants perquè puguin expressar les idees i els pensaments. L'ús de preguntes amb final obert, com ara «què», poden reforçar encara més aquesta estratègia, si bé l'ús de «per què» potser és poc adequat perquè aquest grup d'edat l'entengui.

Veu i expressions

Aquest aspecte està relacionat amb la dimensió 5 i el contingut i el material sobre la veu i les expressions dels infants, però aquí es tracta de la manera com els professionals escolten els infants i els proporcionen les oportunitats de desenvolupar la seva competència lingüística i comunicativa. És important que els professionals siguin uns models positius, i això inclou també la manera com es comuniquen amb els pares i les persones que tenen cura dels infants.

Llengua familiar i llengües addicionals

Aquest aspecte està relacionat amb la dimensió 6, llengües addicionals dels infants. És important que els professionals respectin i fomentin les llengües familiars dels infants per reforçar la seva identitat lingüística i ajudar-los a desenvolupar la seguretat en l'ús de la llengua que parlen a casa i la del seu país d'acollida.

4.3 Estat físic

El desenvolupament físic està relacionat amb el desenvolupament i el control del moviment corporal, i això inclou la motricitat global i la fina, l'equilibri i la consciència espacial, i la coordinació global del cos i la visomanual. Els professionals preveuen activitats destinades a mantenir els infants actius, tant dins com fora de l'aula, i a millorar-ne la coordinació, l'equilibri, la consciència espacial i les destreses de manipulació i moviment.

Habilitats i actituds físiques

Les habilitats físiques són les destreses que els infants adquireixen i aprenen a dominar —com l'equilibri i la coordinació— per mitjà del desenvolupament d'unes actituds positives envers la presa de riscos, els reptes i les ganes de provar coses noves. L'objectiu dels professionals és facilitar-los les oportunitats per desenvolupar aquestes destreses i habilitats físiques mentre, alhora, també van evolucionant la seguretat i les actituds positives.

4.4 Comportament

El comportament i l'autocontrol estan relacionats amb la manera com els infants desenvolupen la comprensió de què és correcte, què no ho és, i per què. Això està estretament relacionat amb el desenvolupament personal, social, emocional i espiritual, ja que els infants aprenen l'impacte que tenen les seves accions sobre les persones que els envolten.

Resiliència emocional

La resiliència emocional és l'habilitat mitjançant la qual un infant aprèn a gestionar el seu sentiment i les seves emocions quan es troba en situacions estressants o frustrants. En aquesta qüestió, el paper dels professionals és determinant, ja que els han de facilitar oportunitats perquè puguin expressar i entendre els seus sentiments.

Regulació dels sentiments i els comportaments

En aquest punt, els professionals ajuden els infants a reconèixer els sentiments i les emocions que experimenten i a fer-hi front d'una manera constructiva, a descriure'ls i expressar-los.

Resolució de conflictes

Si bé és inevitable que sorgeixin conflictes entre infants, perquè estan aprenent a compartir l'espai, el material i les joguines amb els altres, també és cert que poden ser unes situacions molt delicades per a ells, ja que no sempre veuen la necessitat de compartir o de respectar els torns. Poden arribar a ser uns moments de tensió física i feridors per als altres infants. El projecte HighScope ofereix als professionals un seguit d'estratègies per ajudar-los a resoldre els conflictes que sorgeixen entre els infants. Consta de sis passos que cal seguir per aclarir les disputes o els conflictes:

1. «Acosteu-vos-hi amb calma, atureu les accions que puguin fer mal,
2. Reconeixeu els sentiments dels infants
3. Aplegueu informació
4. Replantegeu el problema
5. Demaneu solucions i trieu-ne una entre tots
6. Estigueu disposats a fer el seguiment i a ajudar»

(HighScope, 2016)

Reflexió:

Identifiqueu alguns factors que poden afectar el desenvolupament i l'aprenentatge dels infants?

Quines estratègies feu servir per contribuir a l'aprenentatge i el desenvolupament dels infants?

El credo dels infants

Si vull una cosa, és meva!
Si te l'he donada i després m'hi repenso, és meva!
Si aconseguixo prendre-te-la, és meva!
Si la tenia fa una estona, és meva!
Si és meva, mai no serà de ningú altre, peti qui peti.
Si construïm alguna cosa plegats, totes les peces són meves!
Si una cosa sembla meva, és meva!
Si es fa malbé o s'ha de llençar, és teva!

(autoria desconeguda)

Dimensió 5: la veu i les expressions dels infants

Aquesta dimensió està relacionada amb el contingut i el material sobre la veu i les expressions dels infants. A partir de les respostes a les preguntes següents, podeu utilitzar l'eina d'anàlisi per identificar la qualitat del servei i la pràctica diària del vostre centre a l'hora de reforçar la veu i les expressions dels infants.

Reflexió:

Contingut i material extret de la veu i les expressions dels infants:

- Quins són els diversos tipus d'expressions que heu observat?
- Com podeu activar i fer progressar la veu dels infants?

Dimensió 6: llengües addicionals dels infants

Aquesta dimensió està relacionada amb el contingut i el material sobre les llengües addicionals dels infants. A partir de les respostes a les preguntes següents, podeu utilitzar l'eina d'anàlisi per identificar la qualitat del servei i la pràctica quotidiana del vostre centre a l'hora de reforçar les llengües addicionals dels infants.

Reflexió:

Contingut i material extret de les llengües addicionals dels infants:

- Quins recursos es proporcionen al vostre centre per reforçar les llengües addicionals?
- Com identifiqueu les llengües que parlen les famílies i de quina manera els doneu resposta al centre?

Dimensió 7: les hores dels àpats dels infants

Aquesta dimensió està relacionada amb el contingut i el material sobre les hores dels àpats dels infants. A partir de les respostes a les preguntes següents, podeu utilitzar l'eina d'anàlisi per identificar la qualitat del servei i la pràctica quotidiana del vostre centre a l'hora de reforçar les hores dels àpats dels infants.

Reflexió:

Contingut i material extret de les hores dels àpats dels infants:

- De quina manera fomenteu i manteniu uns hàbits de menjar i beure saludables?
- De quina manera fomenteu l'autonomia en les destreses i les tries en les hores dels àpats?

Bibliografia

All Party Parliamentary Group on Wellbeing Economics (2015) *Mindful Nation UK Report by the Mindfulness All-Party Parliamentary Group (MAPPG)*. [en línia] Disponible a: <http://themindfulnessinitiative.org.uk.pdf> (Consultat el 16 de desembre del 2015)

All Party Parliamentary Group on Wellbeing Economics (2014) *Wellbeing in four policy areas - Report by the All-Party Parliamentary Group on Wellbeing Economics*. [en línia] Disponible a: http://b.3cdn.net/nefoundation/ccdf9782b6d8700f7c_lcm6i2ed7.pdf (Consultat el 9 de desembre del 2015)

Bligh C., Chambers S., Davison C., Lloyd I., Musgrave J., O'Sullivan J. and Waltham S. (2013) *Well-being in the Early Years – Critical Approaches to the Early Years*. Northwich: Critical Publishing

Brock A. (2006) Dimensions of early years professionalism: Attitudes versus competences? *The Association for the Professional Development of Early Years Educators (TACTYC)*. [en línia] Disponible a: <http://www.tactyc.org.uk/pdfs/Reflection-brock.pdf> (Consultat el 5 de febrer del 2016)

Bronfenbrenner U. (1979) *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge: Harvard University Press

Brookfield S. (1995) *Becoming a Critically Reflective Teacher*. California: Jossey-Bass

Chapman A. (2016) *Maslow's Hierarchy of Needs*. [en línia] Disponible a: <http://www.businessballs.com/maslow.htm> (Consultat el 19 de gener del 2016)

Cherry K. (2012) *Attachment Styles: John Bowlby – Attachment Theory*. [en línia] Disponible a: <http://psychology.about.com/od/loveandattraction/ss/attachmentstyle.htm> (Consultat el 8 de febrer del 2016)

Children Act 1989, [en línia] Disponible a: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/contents> (Consultat el 3 de gener del 2016)

Cooper S. (2013) *Theories of Learning in Educational Psychology*. [en línia] Disponible a: <http://www.lifecircles-inc.com/Learningtheories/learningmap.html> (Consultat l'1 de febrer del 2016)

Departament D'Educació (2010) Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya Núm. 5686 – 5.8.2010 [en línia] Disponible a: <http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5686/1104618.pdf> (Consultat l'1 de febrer del 2016)

Department for Children, Schools and Families. (2008) *Practice Guidance for the Early Years Foundation Stage*. [en línia] Disponible a: http://www.foundationyears.org.uk/files/2011/10/EYFS_Practice_Guide1.pdf (Consultat el 8 de febrer del 2016)

Department for Education (2013) *More Affordable Childcare* [en línia] Disponible a: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/212671/More_Affordable_Childcare.pdf (Consultat el 3 de gener del 2016)

Department for Education (2014) *Early Years Pupil Premium and funding for two-year-olds*. [en línia] Disponible a: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/323495/EY_Funding_ConDoc_-_Branded_final_with_foreword.pdf (Consultat el 15 de desembre del 2015)

Department for Education (2015) *Free childcare and education for 2 to 4-year-olds* [en línia] Disponible a: <https://www.gov.uk/help-with-childcare-costs/free-childcare-and-education-for-2-to-4-year-olds> (Consultat el 15 de desembre del 2015)

Department for Education and Skills (2003) *Every Child Matters – Summary*. Norwich: DfES [en línia] Disponible a: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/ECM-Summary.pdf> (Consultat el 3 de gener del 2016)

Department of Health (2009) *Healthy Child Programme: The two year review*. [en línia] Disponible a: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/377800/dh_108329.pdf (Consultat el 15 de febrer del 2016)

Dewey J. (1938) *Experience and Education*. MacMillan

Elfer P., Goldschmied E. and Selleck D.Y. (2011) *Key Persons in the Early Years: Building Relationships for quality provision in early years settings and primary schools*. London: Routledge.

EURYDICE (2009) *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*. European Commission

Foreldreutvalget for Barnehager (FUB) (2016a) *For foreldre med barn i barnehage*. [en línia] Disponible a: <http://www.fubhg.no/mobbing.179541.en.html> (Consultat el 15 de febrer del 2016)

Foreldreutvalget for Barnehager (FUB) (2016b) *Vaksne bagatelliserer mobbing i barnehagen*. [en línia] Disponible a: <http://www.fubhg.no/vaksne-bagatelliserer-mobbing-i-barnehagen.5824556-179541.html> (Consultat el 15 de febrer del 2016)

Generalitat de Catalunya Departament d'Ensenyament (2012) *Curriculum i Orientacions Educació Infantil Primer Cicle*, [en línia] Disponible a: http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum_infantil.pdf (Consultat l'1 de febrer del 2016)

Goldschmied E. & Jackson S. (2004) *People under three: young children in day care*. 2nd ed. London: Routledge

Goldschmied E. (1992) *Heuristic Play with Objects*. London: National Children's Bureau

Harker L. (2006) *Shelter: More than one million children in England live in bad housing*. [en línia] Disponible a:

http://www.engand.shelter.org.uk/data/assets/pdf_file/0016/39202/Chance_of_a_lifetime.pdf (Consultat el 29 de gener del 2016)

HighScope (2016) *Social Development: Learning to Resolve Conflicts*. [en línia] Disponible a: <http://highscop.org/Content.asp?ContentId=294> (Consultat l'1 de febrer del 2016)

Ipsos MORI (2011) *Children's Well-being in UK, Sweden and Spain: The Role of Inequality and Materialism* [en línia] Disponible a:

http://www.unicef.org.uk/Documents/Publications/IPsos_UNICEF_ChildWellBeingreport.pdf (Consultat el 3 de gener del 2016)

Laeringsmiljøseneteret - UiS (2016) *Mobbing i barnehagen* [en línia] Disponible a <http://laringsmiljosenteret.uis.no/barnehage/mobbing-i-barnehagen> (Consultat el 15 de febrer del 2016)

Laevers F. (2003) *The Project Experiential Education: Wellbeing and Involvement make the difference*. [en línia] Disponible a:

<http://downloads.averbode.be/Microsites%20Algemeen%20DOWNLOADS/CEGO/CEGOeng/pdf/EXE%20-%20Well-being%20and%20involvement%20makes%20the%20difference.pdf>

(Consultat el 15 de desembre del 2015)

Laevers F., Mieke D., De Bruyckere G., Declercq B. Moons J., Silkens K., Snoeck G. i Van Kessel M. (2005a) *Well-being and Involvement in Care Settings. A Process-oriented Self-evaluation Instrument*. SICS [en línia] Disponible a:

<http://downloads.averbode.be/Microsites%20Algemeen%20DOWNLOADS/CEGO/CEGOeng/pdf/ZIKO%20Engels%20HL.pdf> (Consultat el 15 de desembre del 2015)

Laevers F. (2005b) *Experiential Education – Deep Level Learning in Early Childhood and Primary Education*. University of Leuven

Marmot M. (2010) *Strategic Review of Health Inequalities in England Post-2010. Fair Society, Healthy Lives: The Marmot Review Executive Summary*. [en línia] Disponible a:

<https://www.instituteofhealthequity.org/...marmot-review/fair-society-healthy-lives-executive-summary.pdf> (Consultat el 9 de febrer del 2016)

Moyles J. (2010) *The Excellence of Play. 3rd Edition*. Berkshire: Open University Press

Paul, R. and Elder, L. (2013) *The Foundation for Critical Thinking* [en línia] Disponible a: <https://www.criticalthinking.org> (Consultat el 16 de desembre del 2015)

Parker L. (2012) *The Early Years Health and Safety Handbook*. London: Routledge

Siraj-Blatchford I., Sylva K., Muttock S., Gilden R. and Bell D. (2002) *Researching Effective Pedagogy in the Early Years (REPEY)*. London: DfES

Siraj I., Kingston D. and Melhuish E. (2015) *Assessing Quality in Early Childhood Education and Care - Sustained Shared Thinking and Emotional Wellbeing Scale for 2 – 5 year olds provision*. London: IOE Press.

State of New South Wales, Department of Education and Training (2006) *A basic introduction to child development theories*. [en línia] Disponible a: http://lrrpublic.cli.det.nsw.edu.au/lrrSecure/Sites/LRRView/7401/documents/theories_outline.pdf (Consultat l'1 de febrer del 2016)

Statham, J. and Chase, E. (2010) *Childhood Well-being: A Brief Overview*. Loughborough: Childhood Well-being Research Centre. [en línia] Disponible a: <https://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/Child-Wellbeing-Brief.pdf> (Consultat el 16 de desembre del 2015)

Sutherland H. and Dallal J. (2008) 'A 'Grow model' for work based learning' in Rawlings A. (2008) *Studying Early Years Guide to Workbased Learning*. McGraw-Hill OU Press pp 52 – 53

Sutton Trust and University of Oxford (2014) *Sound Foundations: A Review of the Research Evidence on Quality of Early Childhood Education and Care for Children Under Three*. [en línia] Disponible a: <https://tempstuttontrust.files.wordpress.com/2014/01/sound-foundations-jan2014.pdf> (Consultat el 15 de desembre del 2015)

Sylva K., Melhuish E., Sammons P., Siraj-Blatchford I. i Taggart B. (2004) *The Effective Provision of Pre-school Education (EPPE) Project: Findings from preschool to the end of Key Stage 1*. [en línia] Disponible a: https://www.ioe.ac.uk/RB_Final_Report_3-7.pdf (Consultat el 15 de gener del 2016).

TODDLER Project (2010-2013) *Towards Opportunities for Disadvantaged and Diverse Learners on the Early-childhood Road*. European Union, Lifelong Learning Programme, Comenius, [61609-LLP-I-2010-NO-COMENIUS-CMP]. [en línia] Disponible a: <http://www.toddlerineurope.eu> (Consultat el 15 de desembre del 2015)

TODDLER Project (2013a) *Report - Promoting the Wellbeing of Toddlers within Europe*. [en línia] Disponible a: <http://www.toddlerineurope.eu> (Consultat el 15 de desembre del 2015)

UNICEF (1989a) *Convention on the Rights of the Child*. [en línia] Disponible a: http://www.unicef.org.uk/Documents/Publication-pdfs/UNCRC_PRESS200910web.pdf (Consultat el 3 de gener del 2016)

UNICEF UK (1989b) *A summary of the UN Convention on the Rights of the Child*. [en línia] Disponible a: http://www.unicef.org.uk/Documents/Publication-pdfs/UNCRC_summary.pdf (Consultat l'1 de febrer del 2016)

UNICEF (2000) *A League Table of Child Poverty in Rich Nations*. [en línia] Disponible a: <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/repcard1e.pdf> (Consultat el 3 de gener del 2016)

UNICEF (2005) *Report Card 6: Child Poverty in Rich Countries 2005: The proportion of children living in poverty has risen in a majority of the world's developed economies*. [en línia] Disponible a: <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/repcard6e.pdf> (Consultat el 19 de gener del 2016)

UNICEF (2007) *Report Card 7: Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries* [en línia] Disponible a: <http://www.unicef.org/media/files/ChildPovertyReport.pdf> (Consultat el 3 de gener del 2016)

UNICEF (2010) *Report Card 9: The children left behind: A league table of inequality in child well-being in the world's rich countries*. [en línia] Disponible a: http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc9_eng.pdf (Consultat el 19 de gener del 2016)

UNICEF (2013) *Report Card 11: Child Well-Being in Rich Countries*. [en línia] Disponible a: http://www.unicef.org.uk/Images/Campaigns/FINAL_RC11-ENG-LORES-fnl2.pdf (Consultat el 15 de desembre del 2015)

UNICEF (2014) *Report Card 12: Children of the Recession: The impact of the economic crisis on child well-being in rich countries*. [en línia] Disponible a: <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc12-eng-web.pdf> (Consultat el 19 de gener del 2016)

World Health Organisation (2016) *World Health Organisation: Home Page* [en línia] Disponible a: <http://www.who.int/en/> (Consultat el 9 de febrer del 2016)

World Health Organisation (2008) *The Commission calls for closing the health gap in a generation: Health equity through action on the social determinants of health*. [en línia] Disponible a: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/43943/1/9789241563703_eng.pdf (Consultat l'11 de febrer del 2016)